

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΛΑΧΙΑΣ

Έτος 58 – Τεύχος 5

Ίούνιος 2009

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 58

Ιούνιος 2009

Τεύχος 5

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Είσοδικό	3
ΣΤΑΥΡΟΥ ΓΙΑΓΚΑΖΟΓΛΟΥ	
Έκκλησία, Εύχαριστία και Βασιλεία	4
ΑΡΧΙΜ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ	
Η «αίρεση» ως επιλογή αντίθετη από την Αλήθεια της Έκκλησίας	9
ΠΡΩΤ. ΒΑΣ. ΚΑΛΛΙΑΚΜΑΝΗ	
Χρειαζόμαστε τό «Κατηχητικό Σχολείο»;	12
ΠΡΩΤ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΙΝΑΚΟΥΛΑ	
Τò παρελθόν και τò ύφος τού κηρύγματος	15
ΠΡΩΤ. ΠΑΥΛΟΥ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΥ	
Γιατί δέν τò καταλαβαίνουμε;	19
ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ	
Η ιερατική διαδοχή	22
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ε. ΠΗΠΕΡΑΚΙ	
Βίος τού Αγίου Πέτρου τού Μογγόλου, πρίγκιπος τής «Χρυσής Όρδης»	23
Έπικοινωνία	26
Μηνολόγιο	28
Βιβλιοπαρουσίαση	30

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ τού Μακ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ο Αρχιγραμματεὺς τής Ι. Συνόδου Αρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Αλέξανδρος Ι. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: π. Παναγιώτης Καποδίστριας, π. Βασίλειος Θερμός, π. Βασίλειος Καλλιακμάνης, π. Δημήτριος Κουτσούρης, π. Παῦλος Κουμαριανός και ό κ. Ηλίας Άρ. Ύφαντῆς. – ΓΠΕΥΘΥΝΗ ΥΛΗΣ: Λίτσα Ι. Χατζηφώτη. – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ι. Χατζηφώτη, Κωνσταντίνος Χολέβας και Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Άποστολική Διακονία τής Έκκλησίας τής Ελλάδος. Ύπεύθυνος Τυπογραφείου: Νικ. Κάλτζιας, Ίασίου 1 – 115 21 Άθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: Ιωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Τò Περιοδικό «Έφημέριος» δέν εὐθύνεται για τò γλωσσικό ιδίωμα τών άρθρογράφων του.

«Οὐδὲν οὕτω παροξύνει τὸν Θεὸν ὡς τὸ Ἐκκλησίαν διαιρεθῆναι, οὐδὲν χειρόν φιλονεικίας καὶ μάχης καὶ τοῦ τὴν Ἐκκλησίαν διασπᾶν καὶ τὸν χιτῶνα, ὃν οὐκ ἐτόλμησαν οἱ λησται διαρρηῆξαι, τοῦτον εἰς πολλὰ κατατεμεῖν μέρη. Οὐδὲ μαρτυρίου αἷμα ταύτην δύνασθαι ἐξαλείφειν τὴν ἁμαρτίαν ἔφησε».

Τίποτε δὲν ὀργίζει τόσο τὸν Θεὸ ὅσο ἡ διαίρεση τῆς Ἐκκλησίας· τίποτε δὲν εἶναι χειρότερο ἀπὸ τὴ φιλονεικία καὶ τὴν διαμάχη καὶ τὴν διάσπαση τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ διαμερισμὸς σὲ πολλὰ κομμάτια τοῦ χιτῶνα, αὐτοῦ ποὺ δὲν τόλμησαν νὰ ξεσίσουν οἱ ληστές. Αὐτὴ τὴν ἁμαρτία δὲν ξεπλένει οὔτε τὸ αἷμα τοῦ μαρτυρίου, εἶπε.

(i. Χρυσόστομου, *Εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας*, Λόγος τρίτος, P.G. 48, 863).

Πάντα χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· βρῦει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ, ἀγραμμάτων σοφίαν ἐδίδαξεν, ἀλιεῖς θεολόγους ἀνέδειξεν, ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμὸν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁμοούσιε καὶ ὁμόθρονε, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, Παράκλητε, δόξα σοι.

(Στιχηρὸν Ἰδιόμελον Μεγάλου Ἑσπερινοῦ τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς)

Σεβαστοὶ πατέρες,

Στὸ τεῦχος τοῦ Ἰουνίου συνεχίζεται τὸ ἀφιέρωμα στὴν Ἐκκλησία. Στὴ στήλη τῶν Προσομοίων περιλαμβάνονται ἄρθρα συνεργατῶν μας, στὰ ὁποῖα τίγεται ἢ ἀναλύεται τὸ πολὺ καίριο θέμα τῆς εὐχαριστιακῆς συγκρότησης τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διοργάνωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη ταύτιση τῆς Εὐχαριστίας μετὰ τὴν Ἐκκλησία. Τί εἶναι Ἐκκλησία καὶ τί αἴρεση, παρουσιάζει ὁ Ἀρχιμ. Διον. Χατζηαντωνίου, ποὺ μετὰ τὸ ἄρθρο του συμπληρώνεται ὁ κύκλος τῶν Προσομοίων τοῦ Ἰουνίου.

Στὶς ἄλλες τακτικὲς μας στήλες θὰ διαβάσετε προβληματισμοὺς γιὰ τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα τοῦ π. Βασ. Καλλιακμάνη, τὶς διαπιστώσεις τοῦ π. Π. Κουμαριανοῦ γιὰ τὸ τί ἐλκύει τοὺς πιστοὺς στὸ ναό, τὴ διακονία τοῦ λόγου ἀπὸ τὸν π. Ἄντ. Πινακούλα, ἀλλὰ καὶ εἰδήσεις καὶ νέα καὶ ἐνδιαφέροντα βιβλία.

Στὸ ἴδιο πνεῦμα καὶ τὸ Μηνολόγιο αὐτοῦ τοῦ τεύχους. Ὁ κ. Πιπεράκις μᾶς γνωρίζει ἕναν Ἅγιο τῆς Ὁρθοδοξίας σὲ μία ἐσχατιὰ τῆς Οἰκουμένης. Ὁ Ἅγιος Πέτρος ὁ Μογγόλος, ὁ πρίγκιπας τῆς «Χρυσῆς Ὁρδῆς». Ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς μορφές ποὺ γιὰ μερικὸς παρουσιάζονται ἀπροσδόκητα στὸ ἡμερολόγιο, ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε διαφορετικὸ ἀπὸ ὅσα γνωρίζουμε. Ἀπλῶς εἶναι μία ἀκόμα ἀγία μορφή ποὺ «ἡ καρδιά της ἄνοιξε στὸ φῶς». Στὸ φῶς ποὺ δὲν ἔχει σύνορα. Μιὰ μορφή τῆς ὀρθοδοξίας ποὺ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Πρωτοκλήτου.

Διαρκῶς καὶ νέα πρόσωπα συμμετέχουν μετὰ συνεργασίες τους καὶ χαιρόμαστε γιὰ τὴ λαβαίνουμε μηνύματά σας γιὰ τὸν «Ἐφημέριο», εἰδήσεις, προτάσεις καὶ ὑποδείξεις, ποὺ φανερώνουν τὴν δυναμικὴ τοῦ περιοδικοῦ.

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας
Διευθυντὴς Σύνταξης

Ἐκκλησία, Εὐχαριστία καὶ Βασιλεία

Σταύρου Γιαγκάζογλου

Ἡ εὐχαριστιακὴ συγκρότηση τῆς Ἐκκλησίας

Ἐξετάζοντας τὸν ὄρο ἐκκλησία στὴν Καινὴ Διαθήκη παρατηροῦμε ὅτι σημαίνει κυρίως τὴ *σύναξη σὲ ὀρισμένο τόπο*. Πρόκειται δηλαδή γιὰ τὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη. Ἐξαρχῆς, ἡ Θεία Εὐχαριστία ταυτίσθηκε μὲ τὸ γεγονός τῆς Ἐκκλησίας ὡς ὁ κατεξοχὴν τρόπος καὶ τόπος πραγμάτωσής του. Σύμφωνα μὲ τὴ βιβλικὴ Παράδοση ὅ,τι χαρακτηρίζει τὴν εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ σύναξη καὶ ἐπισυναγωγὴ τοῦ διασκορπισμένου λαοῦ τοῦ Θεοῦ «ἐπὶ τὸ αὐτό» (Α΄ Κορ. 11, 20), σὲ σύνδεσμο μὲ σύνολη τὴν κτίση, ἔχοντας ὡς κέντρο τῆς συνάξεως τὸ Πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, στὸ πλαίσιο μιᾶς ἄρρηκτης ἐνότητας τὴν ὁποία διενεργεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ Ἐκκλησία πραγματώνεται ὡς κοινότητα ἱστορικὴ ποὺ ζεῖ, ὅμως, τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ, ὁσάκις τελεῖ τὴν εὐχαριστία, κατὰ ἓναν ἐντελῶς παράδοξο τρόπο. Δὲν βιώνει ἀπλῶς τὰ γεγονότα τῆς πίστες ποὺ συνέβησαν στὸ παρελθὸν καὶ συνδέονται μὲ τὴν οἰκονομία τῆς σωτηρίας, ὅπως εἶναι ἡ ἐνανθρώπηση, ἡ διδασκαλία, ὁ θάνατος, ἡ ἀνάσταση καὶ ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ προσλαμβάνει καὶ προγεύεται ἤδη ἀπὸ τῶρα τὴν ἐμπειρία τῆς μελλοντικῆς Βασιλείας. Διὰ τῆς εὐχαριστίας ἡ Ἐκκλησία ζεῖ κατὰ πρόληψη τὴ ζωὴ τῆς Βασιλείας, γίνεται αὐτὸ ποὺ ἀνυπόμονα προσδοκᾷ νὰ εἶναι: *κοινωνία τῶν ἐσχάτων*.

Στὴ Θεία Εὐχαριστία, ἐξάπαντος, ἡ Ἐκκλησία φανερώνεται ὡς τὸ Σῶμα τοῦ Θεανθρώπου, ὅπου οἱ «πολλοί» ἐνσωματώνονται στὸν «ἓνα» Χριστό. Τοῦτο ἀκριβῶς συνιστᾷ τὸ βασικότερο ἐκκλησιολογικὸ καὶ συνάμα ἐσχατολογικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς εὐχαριστίας. Ἡ Παράδοση τῆς πρώτης Ἐκκλησίας –αὐτὸ ποὺ παραδίδεται ὡς ζωὴ καὶ ἐμπειρία ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ– εἶναι ἡ εὐχαριστιακὴ ἐμπειρία τῆς ἐσχατολογικῆς αὐτῆς συνάξεως. Δὲν πρόκειται γιὰ κάποιον εὐχαριστιακὸ μονισμό ἢ μονομέρεια ἀλλὰ κυρίως καὶ κατεξοχὴν γι' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰππόλυτος στὸ ἔργο του *Ἀποστολικὴ Παράδοσις* μᾶς παραδίδει ὅχι μιὰ ὁμολογία πίστεως ἀπλῶς ἀλλὰ τὸ διάγραμμα τῆς εὐχαριστιακῆς λειτουργίας. Μὲ βάση τὴ θεώρηση αὐτὴ τῆς ἀρχέγονης Ἐκκλησίας, ἀναπτύσσεται ἡ Ἐκκλησιολογία τῶν ἀποστολικῶν πατέρων καὶ σ' αὐτὴν ἐγκεντρίζεται ὡς ἐπέκταση καὶ διάλογος μὲ τὴν περιρρέουσα ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς ἢ θεολογία τῶν Ἑλληνικῶν πατέρων ἀπὸ τὸν 4ο αἰῶνα καὶ ἐξῆς.

Ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη ταύτιση τῆς Εὐχαριστίας μὲ τὴν Ἐκκλησία προκύπτει ὅτι καὶ ἡ δομὴ τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως ἐκφράζει τὴν ἴδια τὴ δομὴ καὶ διοργάνωση τῆς

ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος. Ἦδη στήν Καινὴ Διαθήκη ἡ διάκριση κληρικῶν καὶ λαϊκῶν συνιστᾶ μία σαφῆ καὶ μόνιμη πραγματικότητα. Ὁ προεστὼς ἐπίσκοπος τῆς εὐχαριστιακῆς σύναξης περιβάλλεται ἀπὸ τὸ συνέδριο τῶν πρεσβυτέρων, ἐνῶ οἱ διάκονοι ἀποτελοῦν τὸν συνδετικὸ κρίκο μεταξὺ κλήρου καὶ λαοῦ. Εἶναι σαφές ὅτι τὰ λειτουργήματα αὐτά (ἐπίσκοπος, πρεσβύτερος, διάκονοι, λαϊκοί) ἐξεικονίζουν τὸ γεγονός τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐσχατολογικῆς κοινότητος. Ἡ ἐπίγεια Εὐχαριστία τῆς Ἐκκλησίας ταυτίζεται μὲ τὴν ὑπερουράνια τῆς Βασιλείας. Ὁ προεστὼς ἐπίσκοπος τῆς εὐχαριστιακῆς σύναξης εἶναι «εἰς τύπον Θεοῦ» ἢ «εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ». «Ὁπου ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία» (Κυπριανοῦ, Ἐπιστολὴ 66, 8). Ἕνας ἐπίσκοπος σὲ κάθε πόλη, μία εὐχαριστιακὴ σύναξη, μία Ἐκκλησία. Κατὰ συνέπεια, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται πάντοτε στὸ πλαίσιο τῆς εὐχαριστιακῆς καὶ κανονικῆς ἐνότητος, «ἐν τῇ εὐχαριστία καὶ τῷ ἐπισκόπῳ», ὥστε ἡ ὅλη Ἐκκλησία, ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία, εἶναι ἡ κατὰ τόπους ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπο μία Εὐχαριστία.

Μὲ τὴν ἐξάπλωση τῆς Ἐκκλησίας στήν ὑπαιθρο, δημιουργήθηκε ἡ ἐνορία ἀπὸ τὸν 4ο αἰῶνα, ὡς ὀργανικὴ προέκταση τῆς μιᾶς ἐπισκοποκεντρικῆς εὐχαριστίας. Ὡστόσο, ἡ ἐνότητα τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίας δὲν ἀποτέλεσε ἄθροισμα μερῶν, καθόσον οἱ κατὰ τόπους καθολικὲς Ἐκκλησίαι ταυτίζονταν μεταξὺ τους κατὰ τὸ πρότυπο τῶν πλήρως ἐφαπτόμενων κύκλων. Βασικὲς προϋποθέσεις τῆς ἐνότητος αὐτῆς, ποὺ ἀντλοῦνται καὶ πάλι ἀπὸ τὴν εὐχαριστιακὴ ἐμπειρία, εἶναι ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ καὶ ἡ ὀρθοδοξία ὡς ταυτότητα πίστεως μὲ τὴν ἀποστολικὴ Παράδοση, ἐνῶ ὡς ἔκφραση τῆς εὐχαριστιακῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἀναδεικνύεται πλεον ὁ συνοδικὸς θεσμὸς καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ πρώτου ἐπισκόπου κάθε περιφέρειας.

Ἐφόσον στὸν ἕνα Χριστὸ ἐνώνονται οἱ πολλοὶ καὶ γίνονται ἕνα, ἡ Εὐχαριστία συνιστᾶ τὴν τέλεια πραγμάτωση τῆς Ἐκκλησίας ὡς Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τῇ συσσωμάτωση αὐτῇ τῶν πιστῶν διενεργεῖ ὡς κοινωνία τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ τὸ ἰδιαίτερο ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ καθιστᾶ παρόντα τὸν Χριστὸ κάθε φορὰ ποὺ συνέρχεται ἡ κοινότητα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν τέλεση τῆς εὐχαριστιακῆς λειτουργίας. Διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ κοινωνία αὐτῇ δὲν συνιστᾶ μία ἀντικειμενικὴ κατάσταση, ἕνα ὑπερφυσικὸ ἀπλῶς θαῦμα, ἀλλὰ μία ὑπαρξιακὴ πραγματικότητα σὲ σχέση μὲ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν κοινότητα ποὺ συγκροτεῖ τὸ ἐσχατολογικὸ Σῶμα τοῦ Θεανθρώπου. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἐνεργεῖ ἀπρόσωπα πάνω σὲ ἀντικείμενα, ἀν ἡ ἐνέργεια αὐτῇ δὲν ἀφορᾷ ὑπαρξιακὰ τὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη, ἡ ὁποία καὶ τὴν ἐπικαλεῖται διὰ τῆς προσευχῆς τῆς. Ἔργο τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος, ἐξάλλου, στήν Ἐκκλησία εἶναι νὰ διαμοιράζει προσωπικὰ τὴν ποικιλία τῶν χαρισμάτων, τῶν τάξεων καὶ τῶν λειτουργημάτων ὡς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς καὶ κοινωνίας τοῦ ἐνὸς Σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς Εὐχαριστίας γίνεται μία χαρισματικὴ κοινότητα, μιὰ κοινωνία χαρισμάτων. Κάθε λειτουργημὰ στήν Ἐκκλησία συνιστᾶ μία χαρισματικὴ ἔκφραση τῆς Εὐχαριστίας ὡς κοινωνίας τῶν μελῶν τῆς κοινότητος. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο, κανένα χάρισμα ἢ λειτουργημὰ δὲν ἐκλαμβάνεται ἀντικειμενικὰ ὡς ἀτομικὴ ἰδιοκτησία καὶ χρῆση, ἐκτὸς ἢ ὑπεράνω τῆς κοινότητος, οὔτε

βέβαια στο πλαίσιο μιᾶς ἱεραρχίας μὲ ἐξουσιαστικὲς ἢ ἀξιολογικὲς διαβαθμίσεις. Τὰ χαρίσματα-λειτουργήματα τῆς συνάξεως εἶναι προσωπικά, ἐντάσσονται καὶ ἐκφράζουν τὸ πλέγμα ἀγαπητικῶν σχέσεων ποὺ χαρακτηρίζει τὴν κοινότητα κατ' εἰκόνα τοῦ λειτουργήματος τοῦ μόνου Χριστοῦ. Στὰ πλαίσια αὐτά, κάθε ποιμαντική μέριμνα καὶ διακράτηση τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης προβάλλει ὡς βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν ἀκατάκριτη εὐχαριστιακὴ κοινωνία τῶν ἀγίων στὰ ἅγια. Συνδεδεμένη μὲ τὴ βαπτισματικὴ ἐμπειρία τῆς ἀσκήσεως, ἡ Εὐχαριστία ἀπαιτεῖ σαφῶς συμμετοχὴ στὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ, εἴτε ὡς ὑπομονὴ στοὺς διωγμοὺς καὶ τὰ μαρτύρια, εἴτε ἀργότερα ὡς μετάνοια, νηστεία καὶ κάθαρση ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κόσμου.

Στὴ Θεία Εὐχαριστία πρότυπο τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ Θεάνθρωπος Χριστός, ποὺ ἀνακεφαλαιώνει στὸ Σῶμα του σύμπασα τὴ δημιουργία. «Πρωτότοκος πάσης κτίσεως» (Κολ. 1,15), ὁ δεύτερος Ἀδὰμ προσλαμβάνει καὶ ἀναφέρει τὴν κτίση στὸν Θεὸ ὡς μόνος ἀρχιερέας. Τοῦτο συνιστᾷ τὸ κατεξοχὴν βίωμα τῆς Εὐχαριστίας, τὸν σκοπὸ καὶ τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι ὁ κόσμος δὲν θεωρεῖται βέβηλος καὶ ἀποβλητέος, ἀλλὰ διὰ τῆς εὐχαριστιακῆς του ἀναφορᾶς ἐπιστρέφει καὶ συνδέεται μὲ τὸν Δημιουργὸ Θεό. «Φάρμακον ἀθανασίας καὶ ἀντίδοτον κατὰ τοῦ θανάτου» (Ἰγνατίου, Ἐφ. 20,2), ἡ εὐχαριστιακὴ κοινωνία προσφέρεται, γιὰ νὰ ζήσει ὁ κόσμος.

Ἡ Τριαδολογικὴ βάση τῆς Ἐκκλησιολογίας

Ἡ Ἐκκλησία, λοιπόν, προβάλλει ὡς ἡ κατὰ στάδια φανέρωση τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Οἰκονομίας, ἀπὸ τὴν προαιώνια βουλὴ τοῦ Θεοῦ ὡς τὴν ἔλευση τῶν ἐσχάτων τῆς Βασιλείας. Τὸ γεγονὸς τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἀφετηρία ἀλλὰ καὶ κατάληξη τὸ ἴδιο τὸ μυστήριον τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ πηγάζει μέσα ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀντανακλᾷ καὶ εἰκονίζει, ἂν καὶ ἀμυδρῶς, τὴ ζωὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος. «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου (ἡμῶν) Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ (καὶ Πατρὸς) καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Β' Κορ. 13,13) εἶναι ἡ βάση καὶ τὸ ὑπαρξιακὸ θεμέλιο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ Ἐκκλησιολογία δομεῖται πάνω στὸ Τριαδολογικὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ ὡς ἐνότη-τα τῶν πολλαπλῶν ἀνθρώπινων προσώπων μέσα στὴ μόνῃ ἀνακεφαλαιωμένη ἐν Χριστῷ ἀνθρώπινη φύση. Ἡ ἀπόλυτη Ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀποβαίνει τὸ ἀρχέτυπο καὶ ὁ κανὼνας τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ ἡ ἐνότητά της ἀναδεικνύεται μέσα στὴν ἐτερότητα τῶν μελῶν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀπεικόνιση τῆς ὁμοούσιας ἐνώσεως καὶ ὁμοβουλίας τῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Κατὰ τὴν ὀρθόδοξη θεολογία, ἡ θέληση τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν πραγμάτωση τῆς Ἐκκλησίας συνιστᾷ κοινὴ καὶ ἐνιαία ἐνέργεια τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Πρόκειται γιὰ τὴν ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε ἀνάγκη κοινὴ ἀγαπητικὴ εὐδοκία τῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος γιὰ τὴ δημιουργία καὶ τελείωση τῶν ὄντων. Ἡ κίνηση αὐτὴ τοῦ θεϊκοῦ θελήματος ξεκινᾷ ὡς ἀπὸ πηγὴ μὲ τὴν προκαταρκτικὴ βουλὴ τοῦ Πατρὸς, ἐνεργεῖται διὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ τελειώνεται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὰ ὁμοούσια καὶ ὁμοδύναμα Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐνῶ δὲν ἀποχωρίζονται στὸ ἔργο τῆς οἰκονομίας ἀλλ' ἐνεργοῦν μαζί, συμβάλλουν ὁμῶς κατὰ ἰδιάζοντες

τρόπους, ὅπως ἀρμόζει σὲ ξεχωριστὰ πρόσωπα. Γι' αὐτό, ἄλλωστε, καὶ ἡ φανέρωση τῆς Ἐκκλησίας συνιστᾶ καὶ τὴν πλήρη ἀποκάλυψη τοῦ μυστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Τὸ γεγονός τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως καὶ τῆς οἰκονομίας, ἔχει τὴν πρώτη του αἰτία στὸ Πρόσωπο τοῦ Πατρὸς, στὴν «ἀρχὴ πάντων τῶν ἀγαθῶν». Ὁ ἀναρχος Πατὴρ, «ἐξ οὗ τὰ πάντα», εἶναι ἡ προκαταρκτικὴ πηγὴ καὶ ἀφετηρία τῆς εὐδοκίας. Ὁ Πατὴρ ἔχει τὴν πρωτοβουλία τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα συνευδοκοῦν καὶ συνάμα ἐπιτελοῦν ἰδιαίτερο ἔργο. Ὁ Υἱὸς ἀναλαμβάνει ἐλεύθερα ἐν Προσώπῳ τὴν πραγματοποίησιν τῆς πατρικῆς εὐδοκίας μὲ τὴν ἐνανθρώπησίν του. Ἡ πρόσληψη καὶ ἡ ἔνωση τῆς ἀνθρωπότητος γίνεται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὴν Ὑπόστασιν τοῦ Υἱοῦ καὶ ὅχι σ' ἐκείνη τοῦ Πατρὸς ἢ τοῦ Πνεύματος. Ἄρα, ἡ εὐδοκία τοῦ Πατρὸς εἶναι ἡ ἔνωση κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου στὸ Πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ Του. Πρόκειται γιὰ τὸ ρόλο τῆς αὐτουργίας τοῦ Υἱοῦ στὸ ἔργο τῆς Οἰκονομίας. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, συνευδοκεῖ μὲ τὸν Πατέρα στὴν ἐνσάρκωση τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ ἔχει καὶ ὡς ἰδιόζουσα συμβολὴ τοῦ νὰ συνεργεῖ στὴν Οἰκονομία τοῦ Υἱοῦ καὶ νὰ συμπαρίσταται διαρκῶς, καθιστώντας δυνατὴ μὲ τὴ δράση του τὴν ἐνσωμάτωση τῆς κτίσεως στὸν Χριστό.

Ἐκκλησιολογικὸς Χριστοκεντρισμὸς

Στὸ τριαδολογικὸ αὐτὸ πλαίσιο ἡ Ἐκκλησία ὡς τὸ πλήρες Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἔχει ὡς κέντρο τῆς τῆ Χριστολογία καὶ συνδέεται ὀργανικὰ μὲ τὴν Πνευματολογία. Ὁ ἐκκλησιολογικὸς χριστοκεντρισμὸς θεμελιώνεται καὶ ἀπορρέει ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς αὐτουργικῆς οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ. Ὑψίσταται μίᾳ σαφῆς διάκρισιν ἀνάμεσα στὸ ἔργο τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος, ἀφενός, καὶ στὸ ἔργο τοῦ Υἱοῦ, ἀφετέρου. Τόσο ὁ Πατὴρ ὅσο καὶ τὸ Πνεῦμα δὲν κοινοῦν ὡς ἰδιαιτέρες Ὑποστάσεις στὸ ἔργο τῆς ἐνανθρώπησης, παρὰ μόνο κατὰ τὸ λόγο τῆς εὐδοκίας καὶ τῆς συνέργειας. Ἡ προσωπικὴ ἀνάληψιν τοῦ κτιστοῦ ἀπὸ τὸν Υἱὸ ἀνατέμνει καὶ ἀνακεφαλαιώνει τὴν τριαδικὴ Οἰκονομία, ἡ ὁποία ἐστιάζεται πλέον στὸ Πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου. Οὔτε ὁ Πατὴρ οὔτε καὶ τὸ Πνεῦμα ἐνεπλάκησαν μὲ τὴν ἱστορία τοῦ κτιστοῦ, ὅπως ὁ Υἱὸς ποὺ πέρασε ἀπὸ ὅλα τὰ στάδια ποὺ διανύει ἡ κτιστὴ καὶ πεπερασμένη φύσις τῶν ἀνθρώπων. Μὲ τὴν ἐνανθρώπησίν του ὁ Υἱὸς «Ἐκκλησίας σάρκα ἀνέλαβεν». Ἡ Θεία Οἰκονομία ἔγινε συνώνυμη μὲ τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ, γιὰτὶ ἐπιπλέον συμμετέχει ἐνυποστάτως καὶ ἡ ἀνθρωπότητα ποὺ προσέλαβε τὸ δεῦτερο Πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Τὰ στάδια τῆς ἐπὶ γῆς Οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ δὲν συνιστοῦν μόνον ἀλλεπάλληλες καὶ ἀλληλοπεριχωρούμενες ἰδρυτικὲς πράξεις τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ τίς διάφορες ὕψεις τῆς Ἐκκλησιολογίας. Ἡ ἔνωση κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου κατὰ τὴν ἐνσάρκωση φανερώνει τὴ θεανθρώπινη φύσιν καὶ δομὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ καινὴ κτίσις τοῦ Χριστοῦ γίνεται ἡ ἀπαρχὴ τοῦ χαρισματικοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν καὶ ἡ πρωτοβουλία τῆς θέωσης ἀνήκει στὴν ἐλεύθερη εὐδοκία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἡ ἐλεύθερη καὶ ἐνεργητικὴ συμμετοχὴ τῆς ἀνθρωπότητος στὸ πρόσωπο τῆς Μαρίας Θεοτόκου ἀποτελεῖ τὸν ὄρο καὶ τὴν ἐκκλησιολογικὴ προοπτικὴ τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας καὶ συνεργίας. Ἡ βάπτισιν καὶ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ λόγῳ καὶ

ἔργω θεοφάνεια, ποὺ ὑποδεικνύει τὴν ὑπαρξιακὴ καὶ χαρισματικὴ ἔνταξη στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναδεικνύει τὴν πίστη τῆς ὡς λόγον ζωῆς αἰωνίου. Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ εἶναι γιὰ τὴν Ἐκκλησία ἡ ὀδυνηρὴ ἐμπειρία τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Ἡ Ἐκκλησία βιώνει μέσα στὴν ἱστορικὴ τῆς πορεία τὰ πλήγματα τοῦ κακοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἀγωνίζεται ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας, συμπάσχει καὶ διακονεῖ τὸν τραυματισμένο κόσμον, ἀλλὰ ἡ ἐμπειρία τῆς Ἀναστάσεως τὴν ἀπεγκλωβίζει ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς Ἱστορίας καὶ τὴν φέρει στὴν κοινωνία τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ὄντως ζωῆς τῆς Βασιλείας. Ἡ Ἐκκλησία μετὰ τὴν Ἀνάληψη κατέχει πλέον τὴν ἐμπειρία τῶν ἐσχάτων τῆς Βασιλείας. «Ἐνθα γὰρ ἡ κεφαλὴ ἐκεῖ καὶ τὸ σῶμα» (Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλία εἰς Ἐφ.3,2, P.G. 62,26).

Τὸ ἰδιαίτερο ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Ἡ ἐκκλησιολογικὴ ἐπέκταση τοῦ χριστολογικοῦ μυστηρίου διακρίνει τὸ ἰδιαίτερο ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ δράση του, ἄλλωστε, δὲν ἀρχίζει μὲ τὴν Πεντηκοστὴ ἀλλὰ ἐκδιπλώνεται ἤδη μὲ τὴ δημιουργία καὶ ἰδιαίτερος μὲ τὴν πλάση τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν φορέας καὶ δοτῆρας τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ ἐνέργειά του στερεώνει στὴ θεία ζωὴ τοὺς ἀγγέλους. Ζωογονεῖ τὴν κτίση καὶ προωθεῖ στὴν τελείωση τοὺς πρωτοπλάστους. Μετὰ τὴν πτώση παιδαγωγεῖ τὸν περιούσιον λαὸν τοῦ Θεοῦ συνεργώντας στὶς ποικίλιες θεοσημεῖες καὶ θεοφάνειες τοῦ ἄσαρκου Λόγου. Στὸ ἴδιο τὸ γεγονός τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴ Γέννηση ὡς τὴν Ἀνάληψη συνεργεῖ καὶ συμπαρίσταται διαρκῶς. Μὲ τὴν ἰδιαίτερη ἀποστολὴ του κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ «ὄλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας» (Ἐσπερινὸς τῆς Πεντηκοστῆς). Πρόκειται γιὰ τὴν ἐνεργοποίηση καὶ μετάδοση τῶν συνεπειῶν τῆς οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ στὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν κτίση, διαμέσου τῆς οἰκοδομῆς καὶ διοργάνωσης τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ διαρκὴς καὶ μόνιμη παρουσία τοῦ Παρακλήτου καθιστᾷ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα μέσα στὴν κτίση καὶ τὴν Ἱστορία ἕναν ὄργανισμό ποὺ ζεῖ καὶ ἀναπτύσσεται μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ. Κάθε τι ποὺ συνέβη στὸν Χριστό, διέρχεται χαρισματικὰ στὴν Ἐκκλησία διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐνσωματώνει τὰ μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ καθιστᾷ προσωπικὴ τὴν ἐμπειρία τῆς θεώσεως. Ἡ παρουσία καὶ ἡ δράση τοῦ Παρακλήτου εἶναι ἡ κληρονομία τοῦ Χριστοῦ στὴν Ἐκκλησία. Ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἀνάμεσα στὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία, ἡ ἐπίκληση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνιστᾷ τὴ μοναδικὴ δίοδο ἐπικοινωνίας καὶ σχέσης. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἡ μυστικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ, ποὺ βιώνεται ἐμπειρικὰ στὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερος στὸ Βάπτισμα καὶ στὴν Εὐχαριστία, ἀλλὰ κατ' ἐπέκταση καὶ στὴ λειτουργικὴ καὶ ἀσκητικὴ διάσταση σύνολου τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ βίου. Ὑπερβαίνοντας τοὺς περιορισμοὺς τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, ἐνοποιεῖ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν μὲ τὰ ἔσχατα καὶ εἰσάγει ἤδη ἀπὸ τώρα τὴν Ἐκκλησία στὸ ἀνέσπερο δεῖπνο τῆς Βασιλείας. Στὴν ἀτελεύτητη Εὐχαριστία τῆς ἡ Ἐκκλησία ζεῖ τὴν ἀγαπητικὴ ἐνότητα καὶ κοινωνία τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ τριαδικὴ οἰκονομία ὀλοκληρώνεται καὶ ἀρχίζει ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ «αἵρεση» καὶ ἡ Ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας

Ἄρχιμ. Διονυσίου Χατζηαντωνίου
Ἱ. Ν. Ἁγίας Φιλοθέης, Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Οἱ θεοκήρυκες καὶ πνευματοφόροι Ἀπόστολοι, ὅταν ξεχύθηκαν στὰ ἔθνη, ἐπέλεξαν νὰ μὴν διδάξουν κάτι δικό τους, ἀλλὰ τὴν τήρηση ὅλων τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἄλλωστε Ἐκεῖνος τοὺς διέταξε λέγοντας, «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, ...διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν» (Ματθ. 28, 19-20). Ἀντίθετα, κάποιοι ἄλλοι, ἂν καὶ μαθητές τους καὶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἐπέλεξαν ν' ἀκολουθήσουν, ὄχι τὴν ἀληθινὴ πίστη, ὅπως τὴν διδάχθηκαν ἀπὸ τοὺς ὁμολογητὲς καὶ κήρυκες τῆς ἀληθοῦς Θεολογίας¹, ἀλλὰ προσωπικὲς τους κακόδοξες γνῶμες καὶ ἐπινοήσεις.

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶχε προειδοποιήσει γιὰ τὴν ἐμφάνιση ψευδοπροφητῶν καὶ ψευδοχρίστων, ποὺ θὰ ἔχουν ὡς σκοπὸ νὰ παραπλανήσουν, «εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς» (Ματθ. 24,24). Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλώντας στοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου προφήτευσε ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησή του θὰ ἐμφανισθοῦν πρόσωπα προερχόμενα ἀπὸ ἀνάμεσά τους, τὰ ὁποῖα θὰ κηρύσσουν «διστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν» (Πράξ. 20,30). Ὁ ἀπόστολος Πέτρος λέγει ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἂν καὶ Χριστιανοί, θὰ διασπείρουν στὴν Ἐκκλησία «αἵρέσεις ἀπωλείας» ἀρνούμενοι μέσῳ αὐτῶν τὸν Κύριο, ποὺ τοὺς ἐλευθέρωσε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία (Β' Πέτρ. 2,1). Κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη –ὁ ὁποῖος συγγράφει, ὅταν οἱ προφητεῖες τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Πέτρου εἶχαν ἀρχίσει πλέον νὰ ἐπαληθεύονται– ὅλοι αὐτοὶ προέρχονται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ σπλάχνα τῆς Ἐκκλησίας, ὅμως, ποτὲ δὲν ἀνῆκαν πραγματικὰ σ' αὐτήν· «εἰ γὰρ ἐξ ἡμῶν ἦσαν, μεμενήκεισαν ἂν μέθ' ἡμῶν· ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶν πάντες ἐξ ἡμῶν» (Α' Ἰω. 2,19).

Οἱ πρῶτοι αἵρετικοί, πού κατονομάζονται στὴν Ἁγία Γραφή, εἶναι ὁ Ὑμέναιος καὶ ὁ Φιλητός, οἱ ὁποῖοι ἀπωθώντας τὴν ἀγαθὴ συνείδηση, ναυάγησαν στὴν πίστη (Α' Τιμ. 1, 19-20) καὶ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ὅταν μὴ ἀποδεχόμενοι τὴν περὶ τῆς Δευτέρας Παρουσίας διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, ἐπέλεξαν, ὄχι μόνο νὰ πιστεύσουν οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ καὶ νὰ διδάξουν ὅτι ἡ ἀνάσταση τῶν

νεκρῶν ἔχει ἤδη πραγματοποιηθεῖ· κι ἔτσι, μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀνέτρεψαν τὴν πίστη κάποιων πιστῶν (Β' Τιμ. 2,8).

Ἀπὸ τότε, ἔχουν ἐμφανισθεῖ πολλοὶ «*ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται*» (Ματθ. 24,24), «*ψευδοδιδάσκαλοι*» (Β' Πέτρ. 2,1) καὶ «*ψευδαπόστολοι*», οἱ ὁποῖοι «*μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ*» (Β' Κορ. 11,13), «*αἰροῦνται*» (= ἐπιλέγουν) ν' ἀκολουθήσουν καὶ νὰ διδάξουν προσωπικὲς ἀντιλήψεις, καὶ ὄχι τὴν Ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας. Σύγχρονοι θεολόγοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ «*αἵρεση*» ἀρχίζει νὰ προσλαμβάνει ἀρνητικὸ νόημα καὶ νὰ γίνεται τεχνικὸς ὅρος στὴν γλῶσσα τῶν ἁγίων Πατέρων, ὅταν ἀρχίζει νὰ ἐκφράζει «*γνώμη*» ἢ θέση ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ἀνθρώπων, ἢ ὁποῖα ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ γενικώτερη πίστη τῆς Ἐκκλησίας. «*Ἡ “καθολικὴ Ἐκκλησία” εἶναι, ἔτσι, τὸ ἀντίθετο ἀκριβῶς τῆς αἵρέσεως*»².

Κατὰ συνέπεια, αἵρεση εἶναι ἡ ἀτομικὴ προσπάθεια προσδιορισμοῦ καὶ βίωσης τῆς ἀλήθειας, δηλαδὴ ἡ «*ἐκλογή - ἐπιλογή ἑνὸς τρόπου ἐρμηνείας καὶ βιώσεως τοῦ γεγονότος τῆς σωτηρίας, ἄλλου ἀπὸ αὐτὸν, ποὺ φανερώνει ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας*· ...εἶναι ἐπιλογή καὶ προτίμηση ἑνὸς μέρους τῆς ἀλήθειας, στὸ ὁποῖο δίνεται ἀπόλυτη προτεραιότητα σὲ βάρος τῆς ὁλόκληρης ἀλήθειας: *Μία ἀπολυτοποίηση τοῦ σχετικοῦ, ποὺ ἀναπόφευκτα σχετικοποιεῖ τὸ ἀπόλυτο*»³. Ἔτσι, ὁ ὅρος «*αἵρεση*» δηλώνει στὴν θεολογικὴ γλῶσσα τὴν ἐπιλογή, ποὺ κάνει ὁ «*αἰρετικὸς*», τόσο στὰ κυριότερα δόγματα τῆς πίστεως, ὅσο καὶ στὰ θέματα ἡθικῆς, μὲ τὸ νὰ ἐπινοήσει καὶ νὰ εἰσάγει νέα.

Ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἀπόλυτα ἐκούσιας ἐπιλογῆς, οἱ ἀνὰ τοὺς αἰῶνες αἵρεσιάρχες ἐπέλεξαν ταυτόχρονα νὰ θέσουν οἱ ἴδιοι τοὺς ἑαυτοὺς τους ἐκτὸς τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὁποῖα, ὅταν τοὺς ἀφορίζει, δὲν κάνει τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τὸ νὰ ἐπικυρώνει τὴν προσωπικὴ τους ἀπόφαση νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ Ἐκείνη. Ἄλλωστε, ὅπως συμβουλεύει ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν τὸν ἐπίσκοπο Κρήτης Τίτο: «*αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοθεσίαν παραιτοῦ· εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὡν αὐτοκατάκριτος*» (Τίτ. 3,10-11).

Θὰ ἦταν, ὅμως, σφάλμα νὰ θεωρήσουμε ὅτι αὐτοκατάκριτος «*αἰρετικὸς*», ποὺ ἐξ αἰτίας τῶν ἀπόψεών του ἐξέρχεται τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι μόνος ἐκεῖνος ὁ Χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἐπιλέγει νὰ πιστεύσει καὶ νὰ διδάξει ἓνα μέρος τῆς ἀλήθειας, ὅσον ἀφορᾷ τὰ δόγματα τῆς πίστεως. Μὲ τὴν γενικὴ σημασία τοῦ ὅρου, αὐτοκατάκριτος «*αἰρετικὸς*» εἶναι καὶ αὐτὸς ὁ Χριστιανός, ποὺ ἐπιλέγει νὰ τηρήσει ἓνα μέρος τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτός, ποὺ ἐπιλέγει νὰ μετᾶσχει σὲ κάποια Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ ἀληθινὸς Χριστιανός, αὐτὸς ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ προσκυνεῖ «*ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ*» τὸν Θεό (Ἰω. 4,24), ὀφείλει ν' ἀγωνισθεῖ, οὕτως ὥστε μὲ τὴν βοήθεια τῆς θείας Χάρης νὰ ἐφαρμόσει στὴν ζωὴ του τὸ τρίπτυχο τῆς σωτηρίας του: α) ἀληθινὴ καὶ εἰλικρινῆ πίστη στὸν Θεό, ὅπως τὴν ὁμολογεῖ ἡ Ἐκκλησία, β) πιστὴ τήρηση τῶν θείων ἐντολῶν, καὶ γ) μετοχὴ στὰ ζωοποιὰ Μυστήρια. Δὲν ἔχει δικαίωμα ἐπιλογῆς

τήρησης μόνον ενός ἢ ἔστω δύο ἀπὸ αὐτά, διότι, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λέγει, «ἐὰν ἀγαπᾶτε με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσετε» (Ἰω. 14,15)· καὶ ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ εἶναι καὶ ἡ ὀρθὴ πίστη (ὀρθοδοξία) καὶ ἡ ὀρθὴ πράξις μέσῳ τῆς τήρησης τῶν θείων ἐντολῶν καὶ τῆς μετοχῆς στὰ Μυστήρια (ὀρθοπραξία). Γι' αὐτό, λοιπόν, στόχος τοῦ κάθε Χριστιανοῦ, κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ, εἶναι νὰ κάνει τὴν ἀριστη αἵρεση - ἐπιλογή, ἢ ὁποία βρίσκεται μόνο στὴν Ἀλήθεια καὶ στὴν ἀρχαῖα Ἐκκλησία⁴.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πέμπτη εὐχὴ Ἑσπερινοῦ Πεντηκοστῆς (Γονυκλισίας).
2. Ἰω. Ζηζιούλα, «Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς, ἡ συνάντηση τῶν δύο κόσμων», ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα 2003, σ.σ. 146-147.
3. Χρήστου Γιανναρᾶ, «Ἀλήθεια καὶ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας», σ. 58, Ἐκδόσεις Γρηγόρη, Β' ἔκδοση, Ἀθήνα 1997.
4. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, «Στρωματεῖς», Ζ', XV. ΒΕΠΕΣ 8, 290, 17-18,

Χρειαζόμαστε τό «Κατηχητικό Σχολείο»;

Πρωτ. Βασιλείου Καλλιακμάνη,
Καθηγ. Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
†Ι. Ν. Ἄγ. Γεωργίου, †Ι. Μ. Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Γ΄ Εἶχαμε ἀναφέρει στὸ προηγούμενο τεῦχος ὀρισμένους ἀπὸ τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ ὅρος «κατηχητικό σχολεῖο» προσέλαβε ἀρνητικὸ περιεχόμενο, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἀπαξιώθηκε, ἐνῶ στὶς μέρες μας παρατηρεῖται ἡ τάση ἀντικατάστασής του. Συνεχίζοντας στὸ πλαίσιο αὐτὸ πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε ὅτι ἡ αὐτονόμηση τῆς μελέτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀπὸ τὸ λειτουργικὸ καὶ λατρευτικὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας ἐπηρέασε τὴ θεματολογία καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς κατήχησης. Ἡ κατήχηση ἀντὶ νὰ ἀποτελεῖ μέσο μύησης στὸ μυστήριο τῆς πίστεως, προσέλαβε κυρίως ἠθικοπρακτικὸ καὶ σωφρονιστικὸ χαρακτήρα. Τονίσθηκαν μονομερῶς οἱ ἠθικὲς ἀξίες καὶ ἀγνοήθηκαν σὲ μεγάλο βαθμὸ ἡ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ὁ λατρευτικὸς της πλοῦτος καὶ τὰ μνημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ. Στὰ ἀρχικὰ τουλάχιστον στάδια κυριάρχησαν οἱ ἠθικὲς παραινέσεις καὶ ἡ ἀπολογητικὴ.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχουν ἐκδοθεῖ ἀξιόλογα βοηθήματα γιὰ τὴν προσχολική, παιδική, ἐφηβικὴ καὶ νεανικὴ ἡλικία ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία μὲ τὴν εὐθύνη τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου

Εὐθυμίου. Στὰ ἐν λόγω βοηθήματα διευρύνεται τὸ θεματολόγιο, ἀξιοποιεῖται ἡ σύγχρονη βιβλιογραφία καὶ δίδονται στοιχεῖα ψυχολογίας γιὰ κάθε ἡλικία. Εἶναι ἀμφίβολο ὅμως κατὰ πόσο χρησιμοποιοῦνται αὐτὰ ἀποτελεσματικά, ἀφοῦ χρειάζονται εἰδικευμένοι καὶ κατὰλληλοι κατηχητές, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι πάντα διαθέσιμοι.

Δ΄ Σημαντικὸ ρόλο διαδραμάτισαν, γιὰ τὴν πορεία τῶν κατηχητικῶν σχολείων καὶ τὶς συνακόλουθες ἐπιλογές ὧσων ἀσχολήθηκαν μὲ αὐτά, τὰ νέα ἱστορικὰ καὶ κοινωνικὰ δεδομένα. Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία μετὰ τὴν ἴδρυση τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους βρισκόταν μπροστὰ σὲ ἓναν ιδιότυπο πολιτιστικὸ διχασμὸ. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος στράφηκε στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ τὰ παιδιά διδάσκονταν στὸ σχολεῖο πλῆθος φιλολογικῶν μαθημάτων, ποὺ στήριζαν τὴν ἄποψη ὅτι ἦταν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος στὸ σπίτι ἔβρισκαν τὸ καντῆλι ἀναμμένο, τιμοῦσαν τὴν Παναγία, γιόρταζαν τὶς χριστιανικὲς γιορτές, βαφτίζονταν στὴν ἐκκλησία καὶ συνέδεαν τὴν καθημερινότητά τους μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση. Οἱ ἐλάχιστες ὥρες τῶν θρησκευτικῶν στὸ σχολεῖο

ἦταν ἀδύνατο νὰ ἀναπληρώσουν τὸ πολιτιστικὸ χάσμα.

Ἄλλὰ καὶ στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο τὰ πράγματα δὲν ἦταν ἐνθαρρυντικά. Κατὰ τὴν περίοδο τῆς ὕστερης τουρκοκρατίας, καθὼς καὶ στὸ μεγαλύτερο διάστημα τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα, δὲν ἀξιοποιήθηκε ἱκανοποιητικὰ ὁ λατρευτικὸς πλοῦτος γιὰ τὴν χριστιανικὴ ἀνατροπὴ τῶν παιδιῶν. Τὸ ἀναλόγιο, κατεξοχὴν παραδοσιακὸς χῶρος ἐπαφῆς τῶν παιδιῶν μὲ τὰ κείμενα τῆς ἐκκλησίας, καταλήφθηκε ἀπὸ ἱεροψάλτες, ποὺ συχνὰ εἶχαν τὴ συνείδηση κοσμικοῦ καλλιτέχνη παρὰ τοῦ διακόνου τῆς λατρείας καὶ τοῦ μυσταγωγοῦ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ. Ὑποτιμήθηκε ἐπίσης ἡ ἐμπειρικὴ ἀσκητικὴ μέθοδος προσέγγισης τοῦ μυστηρίου τῆς πίστεως. Εἶναι λίαν χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ φιλοκαλικὸ πνευματικὸ ρεῦμα ποὺ σημειώθηκε τὸν 18ο αἰώνα στὸ Ἅγιον Ὅρος, ἐνῶ ἐπηρέασε σημαντικὰ τοὺς σλαβικοὺς λαοὺς καὶ συνέβαλε στὴν ἀναγέννηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ μοναχικοῦ βίου ἰδιαίτερα στὴ Ρωσία, στὸν εὐρύτερο ἑλλαδικὸ χῶρο δὲν εἶχε μεγάλη ἀπήχηση. Μὲ ἐξαίρεση κάποια μοναστικά κέντρα, τὸ εὐχαριστιακὸ, ἀσκητικὸ καὶ ἡσυχαστικὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας δὲν λήφθηκε σοβαρὰ ὑπόψη οὔτε ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους ἀλλὰ οὔτε καὶ ἀπὸ τοὺς κύκλους τῶν λογίων τῆς χώρας. Δὲν τονίσθηκε ἐπίσης ἡ μεταμορφωτικὴ καὶ παιδαγωγικὴ ἀξία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑορτολογίου καὶ δόθηκε ἰδιαίτερη βαρῦτητα στὸ κήρυγμα καὶ τὴ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Βέβαια εἶχαν ἀλλάξει καὶ τὰ κοινωνικὰ δεδομένα στὴν οἰκονομία καὶ τὶς ἐπιστῆμες. Ἡ κρίση στὴν πίστη καὶ τὴν ἠθική, ποὺ γινόταν πλέον εὐδιάκριτη

στὴν ὑπὸ διαμόρφωση ἑλληνικὴ κοινωνία, αἰτιολογοῦσε ἐν μέρει τὸν ἀπολογητικὸ καὶ ἠθοπλαστικὸ χαρακτήρα τοῦ κατηχητικοῦ σχολείου. Ἡ ἀντίληψη ποὺ ἐπικράτησε μπορεῖ νὰ σχηματοποιηθεῖ ὡς ἐξῆς: Ἀφοῦ ἡ ἀπιστία προσλάμβανε «ἐπιστημονικὸ χαρακτήρα», ἔπρεπε καὶ ὁ χαρακτήρας τῆς πίστεως νὰ εἶναι ἀνάλογος. Ἔτσι ὅμως ἡ χριστιανικὴ πίστη ἔχανε τὴν ὑπαρξιακὴ καὶ ὄντολογικὴ τῆς βάση καὶ προσλάμβανε τὸ χαρακτήρα κάποιας ἰδεολογίας. Ὅμως, ἡ ἰδεολογοποίηση τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ποὺ εἶχε πολιτικὲς προεκτάσεις, ἀπομάκρυνε πολλοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὸ αὐθεντικὸ εὐαγγελικὸ μῆνυμα εὐνοώντας τὸν χριστιανικὸ κοινωνικὸ ἀκτιβισμό.

Στὶς ἐνορίες ὑπῆρξε τὸ ἰσχυρὸ ἀντίβαρο τῆς λατρευτικῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἑορτολογίου καθὼς καὶ ἡ σύνδεση τῆς χριστιανικῆς πίστεως μὲ τὸ λαϊκὸ πολιτισμὸ. Ἔτσι, ζωντανὲς ἐνορίες, οἱ ὁποῖες ἀφομοίωσαν τὴν ἐμπειρία τῶν θρησκευτικῶν ὀργανώσεων σὲ θέματα κατήχησης καὶ ἔμειναν ἀνοικτὲς στὰ νέα κοινωνικὰ δεδομένα, δημιούργησαν καλύτερους ὁδούς γιὰ τὴ χριστιανικὴ ἀγωγή τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων, τὴν ἔνταξη καὶ παραμονή τους στὴν ἐκκλησία.

Εἶναι ἄλλος σημαντικὸς λόγος ποὺ συνέβαλε στὴν ὑποτίμηση τοῦ κατηχητικοῦ ἦταν ὁ χαρακτηρισμὸς του ὡς «σχολείου». Διότι μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ μετὰ τὸν πρῶτο ἐνθουσιασμὸ δημιουργήθηκαν πολλὰ προβλήματα, ποὺ σχετίζονταν μὲ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴ μέθοδο διδασκαλίας ποὺ χρειάζεται ἕνα σχολεῖο. Ὁ θεσμὸς τοῦ κατηχητικοῦ χρειαζόταν εἰδικευμένους παιδαγωγοὺς-κατηχητές, οἱ ὁποῖοι ἄρχισαν νὰ σπανίζουν. Ἐξᾴλλου, ὅλο τὸ οἰκοδόμη-

μα τῶν κατηχητικῶν σχολείων στηριζόταν στὸν ἐθελοντισμὸ καὶ σὲ μία ἐνθουσιαστικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τῆς χώρας. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἦταν θετικό, ἀφοῦ οἱ κατηχητὲς καὶ οἱ κατηγήτριες δὲν εἶχαν οἰκονομικὰ κίνητρα ἢ ἀμοιβὲς καὶ συχνὰ δέχονταν καὶ τὶς εἰρωνεῖες τοῦ κοινωνικοῦ περιγύρου τους. Ὅποτε ἡ προσφορά τους σὲ κάθε περίπτωση ὑπῆρξε ἀνιδιοτελὴς καὶ ἀνυστερόβουλη. Ἐθελοντικὴ ἦταν καὶ ἡ προσέλευση τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἔβρισκαν στὶς αἴθουσες τῶν κατηχητικῶν σχολείων φιλόξενους χώρους γιὰ ψυχαγωγία, ἰδιαίτερα στὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ ἐθελοντισμὸς λειτούργησε ἀρνητικά, ἀφοῦ δὲν μποροῦσε εὐκολὰ νὰ ἐλεγχθεῖ τὸ ἐπίπεδο τῆς παρεχόμενης χριστιανικῆς ἀγωγῆς, τὸ ὁποῖο συχνὰ δὲν ἀνταποκρινόταν στὶς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ἀπὸ ἀνάλογο ἔρευνα μὲ βάση τὰ στοιχεῖα ποὺ ἐπίσημα καταχωροῦνται ἀπὸ τὶς Ἱερὲς Μητροπόλεις στὰ τεύχη τοῦ Ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ ἔτη 1980, 1990, 1999, ὅτι, τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ ἐλάττωσης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παιδιῶν ποὺ προσέρχονται στὰ κατηχητικὰ σχολεῖα παρατηρεῖται ἀπὸ τὸ κατώτερο πρὸς τὸ μέσο. Κι αὐτὸ συμβαίνει διότι προφανῶς δὲν δίδεται βαρῦτητα στὴν ὀργάνωση καὶ στελέχωση τοῦ κατώτερου κύκλου τῶν κατηχητικῶν, ἀφοῦ σὲ αὐτὰ διακονοῦν συνήθως ἄπειροι κατηχητὲς, πρωτοετείς φοιτητὲς ἢ ἀκόμη καὶ μαθητὲς, οἱ ὁποῖοι ἀπλῶς ἀπασχολοῦν εὐ-

καιριακὰ τὰ παιδιὰ. Μὲ βάση τὰ στατιστικὰ δεδομένα, ποὺ δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ παρουσιασθοῦν στὴν παροῦσα συνάφεια, γίνεται φανερό ὅτι πρέπει νὰ δοθεῖ ἰδιαίτερη βαρῦτητα στὴν ὀργάνωση τοῦ λεγόμενου κατώτερου κατηχητικοῦ σχολεῖου. Διότι ἡ ἐλάττωση καὶ ἡ διασπορὴ τῶν παιδιῶν εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ ἐκείνη ποὺ διαπιστώνεται ἀνάμεσα στὸ μέσο καὶ τὸ ἀνώτερο κατηχητικό. Ἐάν τὰ παιδιὰ σὲ μικρὴ ἡλικία σχηματίσουν θετικὴ εἰκόνα γιὰ τὸ κατηχητικό καὶ ἀγαπήσουν τὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας, θὰ μείνουν σὲ αὐτὸν κι ὅταν ἐνηλικιωθοῦν. Ὑπάρχει ἡ ἐντύπωση ὅτι πρέπει νὰ δίδεται ἰδιαίτερη βαρῦτητα στὴν ἐφηβικὴ ἡλικία καὶ αὐτὸ εἶναι καταρχὴν σωστό, ἀφοῦ στὴν ἡλικία αὐτὴ παρουσιάζονται δυσκολότερα καὶ ὀξύτερα προβλήματα. Ἀπὸ τὰ δεδομένα ὅμως τῆς ἔρευνας, ποὺ ἔρχεται σὲ συμφωνία μὲ τὴν βιβλικὴ καὶ πατερικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν «ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων» χριστιανικὴ ἀγωγή, προκύπτει ὅτι χρειάζεται μεγάλη προσοχή, καλὴ ὀργάνωση καὶ ἔμπειρους κατηχητὲς καὶ στὶς μικρότερες ἡλικίες.

Τὸ σύντομο ἱστορικὸ σχεδίασμα γιὰ τὸ θεσμὸ τοῦ κατηχητικοῦ σχολεῖου δὲν ἐξάντλει τὸ θέμα, ἀπλῶς θέτει ὀρισμένα προβλήματα ποὺ ἂν μελετηθοῦν, μπορεῖ νὰ δώσουν ἀφορμὴ, ὥστε νὰ διαμορφωθεῖ μιὰ διαφορετικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ λειτουργία του. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ ἐπιμενουμε στὰ ἐπόμενα τεύχη μὲ σχετικὲς προτάσεις, καταθέτοντας καὶ τὶς θέσεις εἰδικῶν ἐπιστημόνων ποὺ ἔχουν ἀσχοληθεῖ διεξοδικὰ μὲ θέματα χριστιανικῆς ἀγωγῆς καὶ κατήχησης.

Τὸ παρελθὸν καὶ τὸ ὕφος τοῦ κηρύγματος

Πρωτ. Ἀντωνίου Πινακούλα,
Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Χαλανδρίου Ἱ. Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν

Στὸ προηγούμενο σημειώμά μας σχε-
τικὰ μὲ τὸ κήρυγμα γράψαμε ὅτι
αὐτὸ εἶναι εὐθύνη τοῦ ἐφημερίου τῆς
ἐνορίας καὶ κανενὸς ἄλλου, ὅτι προη-
γεῖται ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀνακοίνωση καὶ
ὅτι πρέπει νὰ ἐτοιμάζεται. Γράψαμε
ἐπίσης ὅτι τὸ κήρυγμα δὲν εἶναι μόνον
ἀπαραίτητο. Οἱ λέξεις καὶ οἱ ἔννοιες
«ἀπαραίτητο», «ἀναγκαῖο», «χρήσι-
μο», «ἐπιβεβλημένο» κ.λπ. δὲν ἐκφρά-
ζουν τίποτα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μποροῦν νὰ
χαρακτηρίσουν τὴ θέση τοῦ κηρύγματος
στὴ Θεία Λειτουργία. Τὸ κήρυγμα εἶναι
συστατικὸ τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ
χωρὶς αὐτὸ ἀκρωτηριάζεται καὶ μένει
λειψή. Ὅπως τὰ προσφερόμενα δῶρα
μεταβάλλονται σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χρι-
στοῦ, ἔτσι καὶ οἱ λόγοι, ποὺ εἶναι σκέ-
ψεις, διανοήματα καὶ ἐρμηνεῖες τοῦ κό-
σμου, πρέπει νὰ μεταβληθοῦν σὲ λόγια
τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπίσης, προσπαθήσαμε ἐκεῖ νὰ δεί-
ξουμε μὲ παραδείγματα πῶς τὸ κήρυγ-
μα «σκαλώνει» καὶ δὲν μπορεῖ νὰ
πραγματοποιηθεῖ ἐξωτερικὰ. Πῶς εἶναι
δυνατὸν νὰ μὴν ἐκφωνηθεῖ ἢ ἀντὶ αὐτοῦ
καὶ στὴ θέση του νὰ ἐκφωνηθοῦν ἄλλα
πράγματα ἢ κάποιο πρόσχημα κηρύγ-
ματος. Ἀλλὰ ἄς ὑποθέσουμε ὅτι τελικὰ

τὸ κήρυγμα κατορθώνει νὰ ἐκφωνηθεῖ
ἀπὸ τὸν ἀρμόδιο καὶ φτάνει στ' αὐτιὰ
τῶν ἀκροατῶν του. Θὰ προσπαθήσουμε
νὰ δείξουμε μία πλευρὰ τοῦ ὕφους του.
Ὅχι μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἰδιαίτερου τρό-
που ποὺ ἐκφωνεῖ κάποιος τὸ κήρυγμά
του, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔννοια τῶν βασικῶν
χαρακτηριστικῶν ποὺ ἔχουν συνήθως τὰ
περισσότερα κηρύγματα ποὺ ἐκφω-
νοῦνται στὴν Ἐκκλησία μας. Ἐννοοῦμε
τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα ποὺ δίνουν τὸ
χρῶμα του, τὸ κάνουν ἀναγνωρίσιμο καὶ
θεωροῦνται αὐτονόητα. Τὶς περισσότε-
ρες φορὲς ἐκδηλώνονται ἀσυνείδητα,
εἶναι δεδομένα καὶ ἰσχύουν γιὰ ὅλους.

Εἶναι σπάνιο στὴν Ἐκκλησία μας νὰ
ἀκούσει κάποιος κήρυγμα ἢ ἐγκύκλιο τῆς
Ἱερᾶς Συνόδου ἢ μήνυμα τοῦ ἐπισκόπου
στὸ ὁποῖο νὰ μὴν ἐκφράζεται ἄμεσα καὶ
εὐθέως μιὰ νοσταλγία τοῦ παρελθόντος.
Ὅτι στὰ περασμένα χρόνια τὰ πράγματα
ἦταν καλύτερα, οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν
εὐτυχέστεροι καὶ ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν
ἦταν ἀγιότερη. Ὅταν αὐτὸ δὲν ἐκφράζε-
ται εὐθέως, ἐννοεῖται καὶ φαίνεται πολὺ
εὐκόλα ἢ εἶναι τέτοιο τὸ συμπέρασμα
ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴν σύγκριση παρόντος
καὶ παρελθόντος ποὺ δὲν χρειάζεται ἰδι-
αίτερη προσπάθεια γιὰ τὴν ἐρμηνεῖα

αὐτοῦ ποὺ ἀκούγεται. Ἐκφράσεις τοῦ τύπου «παλαιὰ οἱ ἄνθρωποι πίστευαν...», «ἐμεῖς τώρα ὅμως...» καὶ ἄλλες παρόμοιες ἀκούγονται σὲ κάθε κήρυγμα. Τότε, παλαιά, στὰ περασμένα, ὅλα ἦταν διαφορετικά. Εὐσεβεῖς κυβερνήτες, ἄγιοι κληρικοί, λαὸς ἀφοσιωμένος στὴν Ἐκκλησία.

Ἀλήθεια, ἀπὸ ποῦ βγαίνει αὐτὴ ἡ ἀντίληψη ποὺ δίνει ὕφος στὰ κηρύγματά μας; Στους ἀκροατές, ὅταν συμβαίνει νὰ μὴν ἔχουν τίς ἴδιες προϋποθέσεις μὲ τὸν κήρυκα, δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση πὼς ἀκοῦνε κάποιον νὰ αισθάνεται πληγωμένος, πὼς ἔχασε κάτι ποὺ εἶχε καὶ τοῦ τὸ πῆραν, πὼς ἐκπροσωπεῖ ἓναν κόσμον ποὺ χάθηκε καὶ ἐκεῖνος τὸν νοσταλγεῖ. Ἀκοῦνε ἓναν ἄνθρωπον ποὺ δὲν βρῖσκει τίποτε σὲ αὐτὸν τὸν κόσμον νὰ ἐπαινέσει καὶ ν' ἀγαπήσει. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι καὶ ὁ κήρυκας πέφτει θύμα τῆς συνηθισμένης πρακτικῆς τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐξιδικεῖν τὸ παρελθὸν καὶ νὰ τὸ νοσταλγοῦν. Ὁ κήρυκας, καὶ ἰδιαίτερα αὐτός, ἔπρεπε νὰ εἶναι ὑποψιασμένος, γιὰ νὰ μὴ γίνεταί φορέας τέτοιων ἀντιλήψεων καὶ πρακτικῶν.

Τὰ πράγματα γίνονται σοβαρότερα ὅταν ὁ κήρυκας θεωρεῖ ὅτι τὸ παρελθὸν ἦταν χριστιανικὸ ἢ ὅτι ἦταν χριστιανικότερο ἀπὸ τὸ παρόν. Ἐδῶ χρειάζεται προσοχή. Πράγματι στὸ παρελθὸν φαίνεται ὅτι σὲ κάποιες περιπτώσεις ὁ χριστιανισμὸς ἐπικράτησε καὶ ἔγινε πρόγραμμα πολιτικῆς τοῦ κράτους. Στὴ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, στὴ ρωσικὴ αὐτοκρατορία, στὰ μεσαιωνικὰ κράτη τῆς Δύσης. Ἐπὶ αἰῶνες ζυμώθηκε μὲ τὴν κοινὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ αὐτὸ φαίνεται στὴν ἱστορία καὶ στὰ μνημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ ποὺ ὅλοι γνωρίζουμε. Προ-

φανῶς ὁ κήρυκας ἔχει στὸ μυαλό του αὐτὰ τὰ πράγματα, τὰ συγκρίνει μὲ τὴ σημερινὴ κατάσταση καὶ νοσταλγεῖ τὸ παρελθόν.

Μᾶς διαφεύγει ὅμως τὸ βασικότερο. Ὅτι ὁ Χριστὸς ἦρθε στὴν γῆ καὶ μαρτύρησε γιὰ ἓναν κόσμον ποὺ θὰ ἔρθει ἀλλὰ δὲν ἦρθε ἀκόμα. Ἐδῶσε σημάδια αὐτοῦ τοῦ κόσμου καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ Σῶμα του, ποὺ ἐργάζεται συνεχῶς γιὰ τὸν ἐρχομὸ αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Μέσα σ' αὐτὴν καθημερινὰ οἱ ἄνθρωποι βιώνουν αὐτὸν τὸν κόσμον ποὺ ἐρχεται ἀλλὰ δὲν ἦρθε ἀκόμα. Τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας μαρτυροῦν στὸν κόσμον τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι σίγουροι γιὰ αὐτὸ ποὺ θὰ ἔρθει, δὲν τὸ φαντάζονται, δὲν τὸ σκέπτονται μόνο, εἶναι μία πραγματικότητα γι' αὐτοὺς καὶ φαίνεται στὴ ζωὴ τους, στὴ σχέση τους μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ μὲ τὰ πράγματα. Ταυτόχρονα ὅμως δὲν εἶναι μία κατάσταση ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἀπὸ ὅλους. Εἶναι κάτι ποὺ ἐρχεται χωρὶς ὅμως νὰ ἔχει φθάσει παντοῦ, σὲ ὅλους καὶ ὀλοκληρωμένα.

Οἱ Πατέρες μας, γιὰ νὰ περιγράψουν αὐτὴ τὴν πραγματικότητα, χρησιμοποιοῦν μία εἰκόνα. Λένε ὅτι ἡ Ἐκκλησία μοιάζει μὲ ἓνα νησὶ μέσα στὴ θάλασσα. Ὁ Θεόφιλος Ἀντιοχείας (*Πρὸς Αὐτόλυκον*, Β', 14) γράφει πὼς, ὅπως στὰ νησιά καταφεύγουν ὅσοι κινδυνεύουν νὰ πνιγθοῦν στὴ θάλασσα, μὲ τὸν ἴδιον τρόπο καὶ στίς ἐκκλησίες καταφεύγουν ἐκεῖνοι ποὺ κινδυνεύουν ἀπὸ τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων γιὰ νὰ σωθοῦν. Ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας (*Ἐξήγησις εἰς τὸν Ἡσαΐαν*, Ἡσ. 49, 1) χρησιμοποιεῖ τὴν ἴδια εἰκόνα, ἀλλὰ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ τρικυμισμένη θάλασσα εἰκονίζει τὸν πόλε-

μο πού γίνεται ἐναντίον τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ αὐτοὺς πού μάχονται κατὰ τῆς κλήσεως τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι οἱ αἰρετικοί. Τὴν ἴδια εἰκόνα χρησιμοποιεῖ καὶ ὁ ἄββᾶς Ἰσαὰκ ὁ Σύρος: «Οὕτως ἐστὶν ἡ αἴσθησις τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς νῆσος μικρὰ ἐν τῇ θάλασσῃ καὶ ὁ προσεγγίζων αὐτῇ οὐκ ἔτι κοπιᾷ ἐν τοῖς κύμασι τῆς φαντασίας τοῦ αἰῶνος τούτου» (Λόγος ογ´).

Οἱ μάρτυρες τῆς παραδόσεως τονίζουν τὴν ἴδια ἀλήθεια ἀπὸ διαφορετικῆς πλευρῆς καὶ μέσα σὲ διαφορετικῆς προϋποθέσεις. Ὁ Θεόφιλος στὰ τέλη τοῦ 2ου αἰῶνα, ὅταν οἱ ἐκκλησίες ἦταν νησιὰ μέσα στὴν ἀχανῆ θάλασσα τῆς εἰδωλολατρίας. Ὁ Κύριλλος πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 5ου αἰῶνα, στὴν ἀρχὴ τοῦ θριάμβου τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ στὴν πάλη του ἐναντίον τῶν αἰρέσεων. Καὶ ὁ ἄββᾶς Ἰσαὰκ τὸν 7ο αἰῶνα, μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ μπροστὰ στὸν κίνδυνον νὰ χάσουν οἱ χριστιανοὶ τὴν πυξίδα τοῦ προσανατολισμοῦ τους. Μπροστὰ στὸν κίνδυνον νὰ μπλέξουν τὴν πληθυσμιακὴ καὶ πολιτικὴ ἐπικράτηση στὸν κόσμον μετὰ τὴ μέλλουσα Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ.

Αὐτὰ πού γράφει ὁ ἄββᾶς Ἰσαὰκ μᾶς ταιριάζουν περισσότερο, ἐπειδὴ ἐμεῖς μπλέκουμε τὴ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ πού ἔρχεται μ’ αὐτὸ πού ἔγινε στὸ παρελθόν, μετὰ τὴν ἔνδοξη ἱστορία μας. Μᾶς ὑπενθυμίζει λοιπὸν ὅτι ἡ αἴσθησις, ὅχι ἡ φαντασία, τὸ νὰ καταλάβουμε, τὸ νὰ ζοῦμε αὐτὸ πού ἔρχεται, εἶναι σὰν ἕνα νησάκι μέσα στὴ θάλασσα. Μᾶς λέει πὼς ὅποιος πλησιάζει ἐκεῖ δὲν κουράζεται καὶ δὲν πνίγεται μέσα στὰ κύματα τῆς φαντασίας αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ κόσμου. Καὶ ὁ κήρυκας πού πλησιάζει σ’ αὐτὸ τὸ νησάκι, ἐὰν πράγματι πλησιάζει, δὲν

πνίγεται μέσα στὰ κύματα πού δημιουργοῦνται στὶς σκέψεις καὶ στὰ συναισθηματά του ἀπὸ τὴ φαντασία τοῦ ἔνδοξου παρελθόντος.

Αὐτὰ πού λέει ὁ ἄββᾶς Ἰσαὰκ εἶναι ἀλήθεια καὶ γίνονται πραγματικότητα σὲ κάθε Θεία Λειτουργία μας. Ὅπως γράφαμε στὸ προηγούμενο σημειώμα μας, κατὰ τὸν Ν. Καβάσιλα, ὁ ἄρτος ἀφοῦ ἐτοιμάστηκε ἀπὸ τὸν θύτη-ιερέα, «εἰς ἐκεῖνον ἐπέιγεται μεταβληθῆναι τὸν οὐράνιον ἄρτον». Κατὰ τὴν ἐτοιμασίαν τῶν δώρων ὁ ἱερέας πράττει καὶ διηγεῖται τὰ σχετικὰ μετὰ τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ. Κόβει τὸν ἄρτον, σχηματίζει πάνω σ’ αὐτὸν τὰ σύμβολα τοῦ Πάθους καὶ προφητεύει αὐτὰ πού πρόκειται ν’ ἀκολουθήσουν. Στὰ χρονικὰ πλαίσια μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς Λειτουργίας θὰ γίνῃ ἡ μεταβολὴ τοῦ ἄρτου σὲ Σῶμα Χριστοῦ. Ἡ προφητεία δηλαδὴ ἐκπληρώνεται μετὰ τὸν ἄρτον. Ταυτόχρονα ὅμως ὁ Ἄρτος-Χριστὸς εἶναι ὁ ἴδιος μετὰ αὐτὸν πού ἔρχεται. Κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι «πρακτικὴ διήγησις», τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον συνδέονται καὶ πραγματώνονται στὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ.

Ἄρα καὶ τὸ κήρυγμα, πού εἶναι ὀργανικὸ στοιχεῖο τῆς Θείας Λειτουργίας, πρέπει μετὰ τὸ ὕψος του καὶ τὸ περιεχόμενό του νὰ καλεῖ τοὺς ἀνθρώπους σ’ αὐτὴν τὴν ἀμεσότητα. Δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς καλεῖ νὰ συμμετάσχουν σὲ κάτι πού ἔγινε στὸ παρελθόν. Δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς καλεῖ ἄμεσα ἢ ἔμμεσα νὰ συγκρίνουν τὸ κακὸ παρὸν μετὰ ἕνα καλὸ παρελθόν καὶ νὰ προτιμοῦν τὸ δεύτερο. Δὲν μπορεῖ ὁ λόγος τοῦ κήρυκα νὰ εἶναι ἕνα συνεχῆς παράπονον γι’ αὐτὸ πού χάθηκε, μία συνεχῆς ἀπαξίωση τοῦ πολιτισμοῦ καὶ γε-

νικότερα τοῦ σύγχρονου τρόπου ζωῆς.

Ὁ ἄνθρωπος σήμερα ζεῖ μέσα σὲ προ-
ὑποθέσεις ἀμεσότητας. Ὁ χρόνος του
εἶναι μετρημένος μὲ τὸ ρολοὶ καὶ σχεδὸν
ἀκαριαίως. Οἱ παντὸς εἴδους ἀποστά-
σεις σχεδὸν ἐξαφανίστηκαν. Αὐτὰ δὲν
σημαίνουν ὅτι πρέπει ὁ κήρυκας ν' ἀνα-
γάγει τὸν σύγχρονο τρόπο ζωῆς σὲ μέ-
τρο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Σημαίνουν
ὅτι πρέπει νὰ δεῖ τὴν εὐθύνη του μέσα
στὶς συνθηκὲς τῶν ἀνθρώπων σήμερα
καὶ στὸ φῶς τῆς ἐρχόμενης πραγματικό-
τητας. Καὶ αὐτὸ τὸ μπορεῖ καλύτερα
στὴν ἐποχὴ μας, ἀφοῦ ἕνα ἀπὸ τὰ στα-

θερότερα πολιτιστικὰ χαρακτηριστικὰ
τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἄμε-
σο τῆς ἐκπλήρωσης, ὅτι δηλαδὴ «δὲν
μπορεῖ νὰ περιμένει».

Προσλαμβάνοντας λοιπὸν ὁ κήρυκας
τὴν αἴσθηση τῆς ἀμεσότητας καὶ χωρὶς
νὰ θωπεύει τὰ πολιτιστικὰ χαρακτηρι-
στικὰ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, θὰ τὸν
καλεῖ στὴν ἀμεσότητα τῆς Βασιλείας.
Τότε καὶ συντονισμένος θὰ εἶναι στὴν
ἐποχὴ του καὶ τὴν προετοιμασία τῶν
μελῶν τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἀναμονή
τοῦ Χριστοῦ θὰ διακονεῖ, γιὰ τὴν ὁποία
εἶναι ὑπεύθυνος.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στὸ προηγούμενο σημείωμά μας (τεῦχος Ἀπριλίου, σελ. 24) ἔγινε λάθος στὸ κεί-
μενο τοῦ Ν. Καβάσιλα. Τὸ ἀριθμητικὸ ἔν τυπώθηκε ὡς πρόθεση καὶ ἡ γενικὴ
ἱστορία τυπώθηκε ὡς δοτικὴ πληθυντικοῦ. Τὸ σωστὸ εἶναι «σῶμα ἐν ἱστορίας»
(*Εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν*, ΙΖ', 4).

Γιατί δὲν τὸ καταλαβαίνουμε;

Πρωτ. Παύλου Κουμαριανού, Δρος Θ.
† Ν. Ἀγίου Νικολάου Ρηγίλλης, Ι.Α.Α.

Παρά τὸ γεγονός ὅτι ἔχουν περάσει σχεδὸν δύο μῆνες ἀπὸ τῆ φετινῆ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα, ἐντούτοις, νομίζω, ὁ ἀπόηχός της εἶναι ἀκόμα ἔντονος. Δὲν μπορούμε νὰ ξεχάσουμε τὴν ἐντυπωσιακὰ διαφορετικὴ εἰκόνα τοῦ ἐκκλησιασματος κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἐντοπίσουμε, νομίζω, αὐτὴν τὴν διαφορετικὴ εἰκόνα σὲ δύο κυρίως σημεία:

Τὸ ἕνα σημεῖο ἔχει νὰ κάνει μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐκκλησιαζομένων. Δηλαδή, μὲ τὴν ἐντυπωσιακὴ κάθετη ἀνοδο τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκκλησιαζομένων κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα. Αὐτὸ μάλιστα εἶναι ἰδιαίτερα ἐντυπωσιακὸ στὶς λεγόμενες «γηράσκουσες» ἐνορίες τῶν ἀστικῶν κέντρων ἢ τῆς ἐπαρχίας, ὅπου ἀπότομα οἱ ἐφημέριοι ἀνακαλύπτουμε ὅτι στὴν ἐνορία μας, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μόνιμους τρίτης ἡλικίας θαμῶνες τῶν στασιδίων, ὑπάρχουν καὶ νέοι, νέα ζευγάρια καὶ μικρὰ παιδιὰ. Μὲ ἐκπληξὴ διαπιστώνουμε ὅτι ἡ ἐνορία μας θὰ μπορούσε κι αὐτὴ, ὅπως κάποιες ἄλλες, νὰ ἔχει παρέα νεολαίας, σχολὴ νέων γονέων, συναντήσεις νέων ζευγαριῶν κ.λπ.

Τὸ δεῦτερο σημεῖο ποὺ χαρακτηρίζει αὐτὴν τὴν διαφορετικὴ εἰκόνα ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν ποιότητα τῆς συμμετοχῆς

τῶν ἐκκλησιαζομένων. Μὲ ἐκπληξὴ παρατηροῦμε ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ ἄγνωστος μέχρι χθὲς κόσμος ποὺ εἰσρέει στοὺς ναοὺς μας αὐτὲς τὶς ἡμέρες «πιστεύει»! Χρησιμοποιῶ αὐτὴ τὴ λέξη καὶ ἐντὸς εἰσαγωγικῶν, διότι ἔτσι τὴν ἔχω ἀκούσει νὰ βγαίνει μὲ θαυμασμὸ ἀπὸ τὰ στόματα πολλῶν φίλων συναδέλφων ἐφημερίων καὶ μῆ. Ἡ ἔκφραση αὐτὴ σημαίνει ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸς ποὺ ἐμφανίζεται ἔξαφνα στοὺς ναοὺς αὐτὲς τὶς ἡμέρες δὲν εἶναι τυχαῖος. Δὲν εἶναι ἄσχετο πλῆθος ποὺ ἔρχεται τυπικὰ νὰ τηρήσει ἕνα ἔθιμο ἢ μιὰ κοινωνικὴ ὑποχρέωση. Ἀντιθέτως, εἶναι ἕνα ζωντανὸ πλῆθος πιστῶν ποὺ ἔρχονται μὲ τὴν καρδιά τους νὰ προσκυνήσουν εὐλαβικὰ τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου «τὰ σεπτὰ» καὶ νὰ πανηγυρίσουν τὴν ἐνδοξὴ Ἀνάστασή Του. Εἶναι ἄνθρωποι ποὺ ζοῦν τὸ πάθος καὶ τὸ δράμα τῆς προδοσίας τοῦ Θεανθρώπου ἀπὸ τὸ πλᾶσμα του, διαισθάνονται τὸ πέλαγος τῆς εὐσπλαχνίας καὶ τῆς συγχωρητικότητας ποὺ ἐκπροσωπεῖ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, καὶ ζωογονοῦνται ἀπὸ τὰ ρεῖθρα ἐλπίδας καὶ χαρᾶς ποὺ ἀναβλύζουν ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση.

Τὸ εὐλόγο, λοιπόν, ἐρώτημα εἶναι, ποῦ εἶναι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος τὶς ὑπόλοιπες Κυριακὲς καὶ γιορτὲς τοῦ χρόνου; Ποῦ

είναι; Γιατί δὲν γεμίζουν οἱ ἐκκλησιᾶς κόσμος ἔτσι ὅπως γεμίζουν τὴν Μ. Ἑβδομάδα;

Τὸ ἐρώτημα γίνεται ἀκόμη πιὸ κρίσιμο ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψιν τὴν παραπάνω διαπίστωση: ὁ κόσμος αὐτός «πιστεύει»! Δὲν εἶναι λοιπόν, οἱ ἄπιστοι ποὺ ὅλο τὸν χρόνο ἀπουσιάζουν ἀπὸ τοὺς ναοὺς μας, ἀλλὰ πιστοί! Γιατί, λοιπόν, ἀπουσιάζουν;

Θὰ μπορούσαμε, ἴσως, νὰ δώσουμε πολλὰς ἀπαντήσεις στὸ ἐρώτημα αὐτό, καὶ πολλὰς ἀπ' αὐτὲς νὰ εἶναι, ἄς ποῦμε, σωστές, δηλαδή, νὰ ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα. Θὰ πρότεινα ὅμως ἐδῶ νὰ ἀποφύγουμε προβληματισμοὺς ποὺ ἔχουν νὰ κάνουν μὲ τὸ τί κάνουν οἱ ἄλλοι, παρ' ὅλον ὅτι δὲν εἶναι ἀπίθανο νὰ ἔχει καὶ κάποια ἀλήθεια ἢ κριτικὴ τῶν ἄλλων. Εἶπαμε ὅμως σ' αὐτὴν τὴν στήλη νὰ κοιτάξουμε καὶ λίγο τοὺς ἑαυτοὺς μας. Δηλαδή, νὰ δοῦμε τί δίνουμε ἐμεῖς ὡς κληρικοὶ στοὺς ἄλλους, τί κάνουμε ἐμεῖς ὡς λειτουργοὶ γιὰ τοὺς ἄλλους! Τί προσφέρουμε ἢ τί ἔχουμε νὰ προσφέρουμε σὲ αὐτοὺς ποὺ καλοῦμε ἢ θὰ θέλαμε νὰ καλέσουμε στοὺς ναοὺς μας σὲ κάθε ἀκολουθία ποὺ τελοῦμε; Ἐκεῖ εἶναι τὸ ἐρώτημα.

Σὲ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα θὰ μπορούσε, τώρα, νὰ μᾶς βοηθήσει πολὺ τὸ τί κάνουν οἱ ἄλλοι. Ἀλλά, τονίζω, ἀσχολούμαστε μὲ τοὺς ἄλλους στὴν προσπάθεια νὰ δοῦμε μέσα ἀπὸ τὴ συμπεριφορὰ τους τὸν ἑαυτό μας. Ἀξιοποιοῦμε τὴ θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ συμπεριφορὰ τῶν ἄλλων ὡς καθρέπτη τοῦ ἑαυτοῦ μας.

Νομίζω, λοιπόν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἔντονη συμμετοχὴ πλήθους πιστῶν σὲς ἀκολουθίες τῆς Μ. Ἑβδομάδας ἔχει ἓνα ὄνομα, ἀπαντᾷ μὲ μιά-δὺο λέξεις. Ὁ

κόσμος συμμετέχει στὰ τελούμενα τῆς Μ. Ἑβδομάδας ἐκτὸς ἄλλων καὶ γιὰ ἓναν ἀπλὸ λόγο: *ξέρει καὶ σὲ κάποιο βαθμὸ καταλαβαίνει τί γίνεται!*

Ὅχι, δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι ὁ κόσμος ἀντιλαμβάνεται καὶ γνωρίζει τὸ νόημα κάθε λέξεως τῶν ὕμνων καὶ τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων τῆς Μ. Ἑβδομάδας. Ἀλλὰ λέω ὅτι ἀπὸ ὅσα ἔχει ἀκούσει ἀπὸ τὴν οἰκογένεια, τὸ σχολεῖο, τὴν περιρρέουσα ἀτμόσφαιρα κ.λπ. ξέρει τί γιορτάζουμε καὶ τί τιμοῦμε τίς μέρες αὐτές, καὶ ἐνῶ, δυστυχῶς, δὲν καταλαβαίνει τὰ λόγια τῶν ὕμνων καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων, ξέρει πάνω κάτω περὶ τίνος πρόκειται. Ἐπὶ πλέον, καὶ αὐτὸ ἴσως εἶναι τὸ πιὸ σημαντικό, τὸ τυπικὸ τῆς Μ. Ἑβδομάδας ἔχει ἐμπλουτισθεῖ μὲ πολλὰ ὄρατὰ σύμβολα, κινήσεις κ.λπ., ποὺ συμβάλλουν στὴν κατανόηση τῶν τελουμένων καὶ στὴ συμμετοχὴ σ' αὐτά.

Μὲ λίγα λόγια θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι τὸ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας τίς ἡμέρες αὐτὲς εἶναι ἀρκετὰ σαφές!

Ἄν ἡ διαπίστωση αὐτὴ ἔχει κάποια ἀλήθεια, τότε πρέπει νὰ προβληματιστοῦμε ἰδιαίτερος. Πρέπει, δηλαδή, νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίζει καὶ νὰ ἀντιλαμβάνεται τὸ νόημα καὶ τὸ περιεχόμενο τῶν τελουμένων. Ὑπάρχει ἓνα αἶτημα σαφηνείας ἢ, ἂν θέλετε, μία σιωπηλὴ διαμαρτυρία κατὰ τῆς ἀπουσίας αὐτῆς τῆς σαφηνείας! Μὲ λίγα λόγια, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ζητάει νὰ τοῦ προσφέρουμε αὐτὸ ποὺ ὁ Μ. Βασίλειος λέει ὅτι, ἂν δὲν ἔχουν οἱ πιστοὶ, κινδυνεύουν νὰ συμμετέχουν στὴν ἀκολουθία «εἰς κατάκριμα» αὐτῶν!

Μᾶς λέει ὁ Μ. Βασίλειος:

«Ὅρα μὴ ποτε ἀπέλθης [τοῦ ναοῦ]

ἀντὶ τοῦ μισθὸν λαβεῖν ἐπὶ δοξολογία, τοῖς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημοῦσι συγκαταδικασθεῖς. Ψαλμὸν ἔχεις, προφητείαν ἔχεις, εὐαγγελικὰ παραγγέλματα, τὰ τῶν Ἀποστόλων κηρύγματα, ἢ γλῶσσα ψαλλέτω, ὁ νοῦς ἐρευνάτω τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων, ἵνα ψάλλῃς τῷ πνεύματι, ψάλλῃς δὲ καὶ τῷ νοῖ» (Μ. Βασιλείου, *Εἰς τὸν κη΄ Ψαλμὸν* 7, ΒΕΠ 52, σ. 53)..

Δηλαδή, ὁ Μ. Βασίλειος παραγγέλει στοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς λέει:

«Πρόσεχε μήπως, φεύγοντας ἀπὸ τὸ ναό, ἀντὶ νὰ ἀνταμοιωθεῖς ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ τὴν δοξολογία ποὺ ἀνέπεμψες, καταδικασθεῖς μαζί με αὐτοὺς ποὺ βλασφημοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὅταν κατὰ τὴν ὥρα μιᾶς ἀκολουθίας ψάλλεται κάποιος ψαλμὸς ἢ διαβάζεται κάποια προφητεία ἢ ἀκούγεται τὸ Εὐαγγέλιο ἢ διαβάζεται ὁ Ἀπόστολος, τὸ στόμα σου νὰ ψάλλει καὶ **ὁ νοῦς σου νὰ ἐρευνᾷ τὸ νόημα τῶν λεγομένων**, ἔτσι ὥστε (ὅπως εἶπε ὁ Ἀπόστολος) νὰ φέλ-

νεις μετὰ τὸ πνεῦμα, νὰ φέλνεις ὁμως καὶ μετὰ τὸν νοῦ! (Α΄ Κορ. 14.15)».

Αὐτὸ ζητᾷ ὁ κάθε πιστός. Νὰ μπορεῖ νὰ συμμετέχει στὴν Λατρεία τοῦ Πνεύματος καὶ μετὰ τὸν δικό του νοῦ. Μάλιστα, ὁ Μ. Βασίλειος λέει ὅτι ἂν δὲν τὸ κάνει αὐτό, δηλαδή, ἂν ὁ νοῦς τοῦ πιστοῦ δὲν εἶναι συγκεντρωμένος καὶ δὲν ἐρευνᾷ τὸ νόημα τῶν λεγομένων, κινδυνεύει νὰ κατακριθεῖ ὁ ἐκκλησιαζόμενος ὡς βλάσφημος! Σὲ τελευταία ἀνάλυση, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ζητᾷ νὰ τοῦ δώσουμε ὅχι κάτι extra, ἀλλὰ κάτι ποὺ καὶ δικαιοῦται καὶ ἐπιβάλλεται. Κι ἐμεῖς τοῦ τὸ στεροῦμε! Δὲν εἶναι τραγικὸ αὐτό;

Τὸ ὅτι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, λοιπόν, ζητᾷ «νὰ ξέρει τί τοῦ γίνεται», νὰ καταλαβαίνει τὰ τελούμενα καὶ τὰ λεγόμενα, δὲν εἶναι πρόβλημα, εἶναι ἀντιθέτως τὸ ἀναφαίρετο δικαίωμα καὶ καθῆκον του. Τὸ πρόβλημα εἶναι γιατί ἐμεῖς οἱ λειτουργοὶ δὲν τὸ ἀντιλαμβανόμαστε καὶ ἴσως δὲν βοηθᾶμε!

Σεβ. Μητροπολίτου Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου

Η ἄθροισμα αὐτῆ τῆ φορὰ νὰ κάνω λόγο γιὰ τὴν ἱερατικὴ διαδοχὴ. Γνωρίζω ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἀπάντησι: «Μὰ ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ἱερατικὴ διαδοχὴ εἶναι καθήκον καὶ ἔργο τοῦ Μητροπολίτου»! Δὲν ἀντιλέγω. Ὡστόσο, καὶ κάθε ἔγγαμος Κληρικός ἔχει δυνατότητες νὰ συμβάλει στὸ θέμα αὐτό, ποὺ δὲν διαθέτει ὁ Μητροπολίτης του.

Καὶ ἀναφέρομαι, εἰδικότερα, στὸ γεγονός τῆς ἱερατικῆς οἰκογένειας. Διότι, εἶναι πολὺ φυσικὸ καὶ λογικὸ, οἱ νέοι ἱερεῖς νὰ προέρχονται μέσα ἀπὸ τὶς ἱερατικὲς οἰκογένειες. Στὴν Ὀρθόδοξο Χώρα μας, ἄλλωστε, ὑπάρχει εὐλογημένη παράδοση κληρονομικῆς συνέχισης τῆς Ἱεροσύνης ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεά. Πολλὲς ἑλληνικὲς οἰκογένειες ἔχουν τὴν εὐλογία νὰ παραλαμβάνουν καὶ νὰ μεταδίδουν κληρονομικὰ τὴν ἱερατικὴ φλόγα ἐπὶ σειρὰν γενεῶν. Καὶ μόνο τὸν Τηλεφωνικὸ Κατάλογο νὰ ἀνοίξει κανεὶς στὸ λῆμμα «Παπα...», θὰ διαπιστώσει τὴν πραγματικότητά αὐτή. Βέβαια, ἡ χριστιανικὴ Ἱερωσύνη δὲν εἶναι «φυλετική», ὅπως ἦταν ἡ ἀρχαία Ἰουδαϊκὴ, «ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ» (Ἐβρ. ζ' 5). Ἡ χριστιανικὴ Ἱερωσύνη εἶναι χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ δίδεται στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅσοι ἐκ τῶν μελῶν τῆς εἶναι ἄξιοι μποροῦν νὰ τὸ ἀποκτήσουν.

Ὡστόσο, ἡ ἱερατικὴ οἰκογένεια εἶναι ὄντως ἓνα ὑπαρκτὸ φυτώριο ἱερατικῶν κλήσεων.

Πρέπει, ἐξ ἄλλου, νὰ ὁμολογήσουμε, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει ἀξιοποιήσει τὴ δυνατότητα αὐτή. Γενικότερα, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει ἀκόμη ἀναπτύξει εἰδικὴ ποιμαντικὴ μέριμνα γιὰ τὴν ἱερατικὴ οἰκογένεια. Πέραν αὐτοῦ, καὶ ἡ ὑπηρεσιακὴ σχέση τῶν Ἱερέων μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση, σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις, ἔχει καθαρὰ ὑπαλληλικὸ χαρακτήρα. Τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα συνιστοῦν, ἀσφαλῶς, οὐσιαστικὸ κώλυμα γιὰ μιὰ οἰκογενειακὴ ἱερατικὴ διαδοχὴ.

Εἶναι, ὅμως, μεγίστη ἀπώλεια γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας πολλοὶ ἱκανοὶ καὶ ἄξιοι γιοὶ Ἱερέων νὰ μὴ γίνονται Ἱερεῖς, ἀλλὰ νὰ καταφεύγουν σὲ κοσμικὲς σταδιοδρομίες, ὅπως λ.χ. στὰ Σώματα Ἀσφαλείας, στὶς Δημόσιες καὶ Ἰδιωτικὲς Ὑπηρεσίες.

Τὸ θέμα πρέπει ν' ἀντιμετωπισθεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς δύο παράγοντες: καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἔγγαμοι Ἱερεῖς καλοῦνται νὰ καλλιεργοῦν τὶς προϋποθέσεις γιὰ μιὰ οἰκογενειακὴ ἱερατικὴ διαδοχὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση νὰ ὀργανώσει καὶ νὰ ἀσκήσει μιὰ σοβαρὴ ποιμαντικὴ προσπάθεια γιὰ τὴ στήριξη τῆς ἱερατικῆς οἰκογένειας.

Βίος τοῦ Ἀγίου Πέτρου τοῦ Μογγόλου, πρίγκιπος τῆς «Χρυσῆς Ὀρδῆς» (Ὁρντίνσκυ)*

κ. Γεωργίου Ε. Πιπεράκι,
Ἄν. Καθηγ. Μικροβιολογίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Βρισκόμαστε στὰ μισὰ περίπου τοῦ 13ου αἰώνα στὴν Ἀσία. Μεγάλος χάνος τῶν Μογγόλων ἦταν ὁ Μπερκέ –κατ’ ἄλλους Μπεργκάζ– τοῦ ὁποίου ἡ βασιλεία ἄρχισε τὸ 1257 καὶ τελείωσε μετὰ 10 χρόνια, τὸ 1267. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν μεγάλων κατακτήσεων τῶν Μογγόλων. Οἱ περισσότεροὶ ἀσιατικοὶ λαοὶ ἦταν ὑποτελεῖς στὴν «Χρυσὴ Ὀρδῆ» ὅπως λεγόταν, τῶν τρομερῶν αὐτῶν πολεμικῶν φυλῶν. Μὰ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς σημερινῆς γῆς ἦταν ὑποτελεῖς στὸ παντοδύναμο μογγολικὸ κράτος. Πλήρως νὰν οἱ Ρῶσοι τοὺς φόρους καὶ εἶχαν καὶ ἄλλες δυσβάστακτες ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν Αὐλὴ τῆς «Χρυσῆς Ὀρδῆς». Ἔτσι, ὁ Ἐπίσκοπος Κύριλλος τῆς ἑνδοξῆς πόλης τοῦ Ροστῶβ ταξίδευε συχνὰ γιὰ νὰ διεκπεραιώσῃ τὶς ὑποθέσεις καὶ νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα τῆς Ἐπισκοπῆς του καὶ τὰ τοῦ «Οἴκου τῆς Θεοτόκου», ὅπως λεγόταν ὁ καθεδρικός ναὸς τοῦ Ροστῶβ. Κατὰ τὴν παραμονή του στὴν Αὐλὴ, ὁ χάνος τὸν ρωτοῦσε νὰ μάθει γιὰ τὴν πίστη τῶν χριστιανῶν. Ἦθελε νὰ ἀκούσῃ γιὰ τὸ πῶς στὸ Ροστῶβ, στὶς ἡμέρες τοῦ

μεγάλου ἡγεμόνα τοῦ Κιέβου Βλαδιμήρου, ὁ Ἅγιος Ἐπίσκοπος Λεόντιος, ποὺ εἶχε ἔλθει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὸν εἴλκυσε στὴν Ἐκκλησία. Ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία τοῦ Λεοντίου τὸν γοήτευε. Πῶς ἀκόμα καὶ μετὰ τὴν κοίμησή του ἔκανε θαύματα καὶ θεραπείες μετὰ τὴν χάρη τοῦ ἁγίου λειψάνου του.

Μάλιστα, τὸ θαυμαστὸ εἶναι ὅτι ὁ χάνος, κάποια φορὰ ποὺ ὁ Ἐπίσκοπος Κύριλλος βρισκόταν στὴν Αὐλὴ, τὸν παρακάλεσε νὰ βοηθήσῃ τὸ ἄρρωστο παιδί του ποὺ κινδύνευε νὰ πεθάνῃ. Ὁ ἐπίσκοπος προσευχήθηκε θερμὰ πάνω ἀπὸ τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ μετὰ τὸ ράντισε μετὰ ἁγιασμό. Τὸ παιδί ἔγινε καλά. Ὁ χάνος καὶ ὅλοι οἱ ἄρχοντες τοῦ παλατιοῦ χάρηκαν πολὺ μὰ καὶ θαύμασαν γιὰ τὴν παντοδυναμία τοῦ Χριστοῦ καὶ εὐχαρίστησαν μετὰ δῶρα καὶ τιμὲς τὸν Κύριλλο, ποὺ βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ τοὺς μιλήσῃ ἐκτεταμένα γιὰ τοὺς νόμους καὶ τὶς ἀλήθειες τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε πολλοὶ ἄπιστοι νὰ θαυμάσουν καὶ νὰ κατανοηθοῦν.

Σ’ αὐτὲς τὶς συγκεντρώσεις παρευρισκόταν καὶ ὁ ἀνιψιὸς τοῦ αὐτοκράτορα,

* Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Γεωργίου Ε. Πιπεράκι «Ὁ Χριστὸς στὴν Ἀσία», Ἀθήνα 2005, σσ. 149-153.

ὁ πρίγκιψ πού ἀργότερα ὀνομάσθηκε Πέτρος. Ἐκούγε ἀχόρταγα τὰ λόγια τοῦ δεσπότη. Ἡ καρδιά του ἀνοιξε στοῦ φῶς. Ὑποσχέθηκε στὸν ἑαυτό του νὰ πάει στοῦ Ροστώβ καὶ μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια νὰ δεῖ καὶ νὰ πεισθεῖ γιὰ τὸ μεγάλο τῆς Ἐκκλησίας, μὰ συγχρόνως νὰ γίνεῖ καὶ χριστιανός. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίλλου τὸν ἔκαναν νὰ μοιράσει τὴν μεγάλη του περιουσία στοὺς φτωχοὺς ὁμοφύλους του. Θεώρησε τὰ πάντα σκύβαλα μπρὸς στὴν ἐπιθυμία τῆς καρδιάς του νὰ γνωρίσει τὸν Χριστό. Ἡ δύναμη τοῦ χάνου καὶ ἡ ἀγάπη τῆς μητέρας του ὅμως ἦταν τὰ μεγάλα ἐμπόδια, γι' αὐτὸ ἀποφάσισε νὰ φύγει κρυφὰ γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν μεγάλο σκοπὸ του.

Μετὰ ἀπὸ λίγες ἡμέρες, ὁ Ἐπίσκοπος Κύριλλος πῆρε τὴν ἄδεια νὰ ἀναχωρήσῃ γιὰ τὸ Ροστώβ, γεμάτος ἀπὸ τὰ πλούσια δῶρα τοῦ βασιλιᾶ. Μάλιστα ὁ χάνος, ἀπὸ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ παιδιοῦ του, ἀνέθεσε στὸν ἐπίσκοπο νὰ μεταβιβάσῃ στὸν τοπικὸ ἄρχοντα τῆς Ἐπισκοπῆς του νὰ μὴν στείλῃ στὴν Ὁρδὴ τὸν φόρο ὑποτελείας πού τοῦ ὄφειλε γιὰ τὴν χρονιὰ αὐτή, ἀλλὰ νὰ δώσει τὰ χρήματα γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς «Παναγίας τοῦ Ροστώβ».

Ὁ ἐπίσκοπος ἀναχώρησε, ὅμως ὁ νεαρὸς πρίγκιψ, ἀφήνοντας πίσω του μητέρα χήρα, συγγενεῖς, φίλους, περιουσία καὶ τιμές, ὅπως ὁ Πατριάρχης Ἀβραάμ, τὸν ἀκολούθησε κρυφὰ καὶ τὸν πρόφθασε πρὶν ἀκόμη φθάσῃ στὴν πόλη του. Τὸν παρακάλεσε μὲ δάκρυα νὰ τὸν δεχθεῖ μαζί του στὴν ἁγία ρωσικὴ γῆ καὶ νὰ τὸν βαπτίσει χριστιανό. Ὁ ἐπίσκοπος κατάλαβε τὴν εἰλικρινῆ διάθεσή του, τὸν δέχθηκε καὶ τὸν ἔφερε μαζί του στοῦ Ροστώβ.

Ὁ νεαρὸς ἦταν εὐτυχημένος. Ἡ ψυχὴ του ἀγαλλόταν ἀκούγοντας τὴν ὠραία ψαλμωδιὰ πού τὴν ἐποχῆ ἐκείνη ψαλλόταν στὶς δύο ἱερῆς γλῶσσες, δηλαδὴ ρωσικὰ δεξιὰ καὶ ἑλληνικὰ ἀριστερά. Ἡ ὁμορφιὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων καὶ αὐτὲς οἱ ἴδιες οἱ ἱερῆς Ἀκολουθίες, πότε μεγάλωπρες στὶς μεγάλες γιορτὲς καὶ πότε κατανυκτικῆς στὶς περιόδους τῶν νηστειῶν, ἀναβαν ἱεροὺς πόθους στὴν ψυχὴ τοῦ νέου Μογγόλου. Ὅμως ὁ φόβος τοῦ χάνου ἐμπόδιζε τὸν δεσπότη νὰ τὸν βαπτίσει, ἔως ὅτου ὁ Θεὸς οἰκονόμησε τὰ πράγματα. Ὁ χάνος Μπερκὲ ἀπεβίωσε. Διαταραχῆς δημιουργήθηκαν στὴν Ὁρδὴ γιὰ τὴν διαδοχὴ. Γιὰ τὴν ὥρα ἡ προσοχὴ τῶν ἀρχόντων δὲν στρεφόταν βέβαια στοῦ τί θὰ ἔκανε ὁ ἀνιψιὸς τοῦ πεθαμένου βασιλιᾶ. Ὁ Ἐπίσκοπος Κύριλλος βάφτισε καὶ ἔδωσε τὸ ὄνομα Πέτρος (Πιὲτρ στὰ ρωσικὰ) στὸν πρίγκιπα. Ὁ Πέτρος κάθε ἡμέρα «ἠϋξανε καὶ ἠνδροῦτο» πνευματικά. Ἡ πίστη του στέριωνε καὶ ἡ ἀρετὴ του ἀνθοῦσε. Εἶχε γίνεῖ πιά ἕνας καλὸς χριστιανός. Ἐμαθε τὰ ρωσικὰ, γιὰ νὰ διαβάξῃ τὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας. Προσευχόταν πολὺ καὶ παρακολούθησε ὅλες τὶς Ἀκολουθίες στὸν ναό, τηροῦσε ὅλες τὶς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας. Ἦταν ἤρεμος, ταπεινός, προσηγὴς πρὸς ὄλους. Νήστευε συνεπῶς καὶ ἀσκεῖτο μὲ στερήσεις καὶ σκληραγωγίες, μένοντας μέσα στοῦ Ἐπισκοπεῖο. Δὲν ἀκολούθησε ὅμως τὴν μοναχικὴ πολιτεία. Μὲ τὴν προτροπὴ καὶ τὴν εὐλογία τοῦ ἐπισκόπου ἦλθε εἰς γάμου κοινωνίαν μὲ «ἐπίσημη καὶ ὠραία νύμφη».

Ὁ πρίγκιψ Πέτρος ἔζησε πολλὰ χρόνια τὸν τίμιον γάμον του. Ἀπέκτησε καὶ παιδιὰ. Ἐγενε ὅμως καὶ ὁ πατέρας τῶν φτωχῶν. Ἐτρεφε τοὺς πεινασμένους,

έντυνε τοὺς γυμνοὺς. Σὰν ἄλλος Ἰὼβ ὑπέμεινε καρτερικὰ τὴν χλωτότητα τοῦ ἑνός του ποδιοῦ καὶ τὸ χάσιμο τῆς ὄρασης ἀπὸ τὸ ἕνα του μάτι.

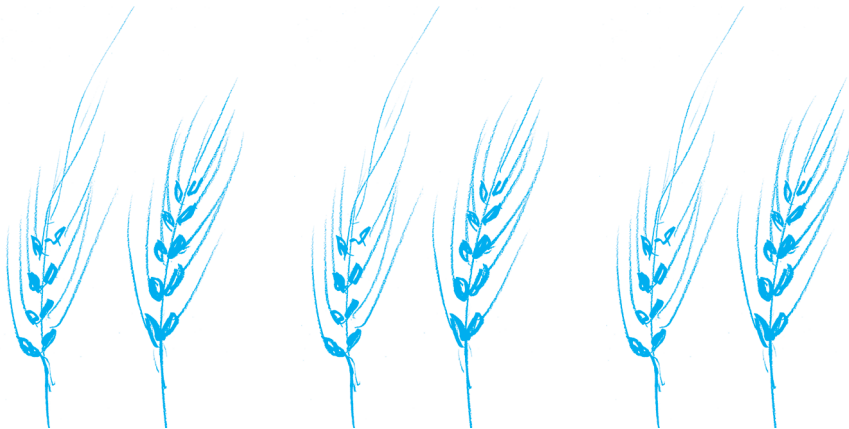
Κάποιο βράδυ, ἐνῶ προσευχόταν στὴν ἄκρη τῆς λίμνης, τοῦ ἐμφανίστηκαν σὲ ὄραμα οἱ πρωτοκορυφαῖοι Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος καὶ τὸν διέταξαν νὰ κτίσει σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ναὸ ἀφιερωμένο σ' Αὐτούς, ὅπως καὶ ἔγινε.

Ὅταν πέρασαν πολλὰ χρόνια, ἔχασε τὴ σύζυγό του. Γέρων πιά ἐκάρη μοναχὸς καὶ ἐμόνασε σὲ μοναστήρι ποῦ ὁ ἴδιος ἔκτισε. Τὸ τέλος του ὑπῆρξε ὀσιακό, σὲ βαθιὰ γεράματα. Παρέδωσε τὴν

ψυχὴ του στὸν Κύριό του στὶς 29 Ἰουνίου τοῦ 1290, τὴν ἡμέρα τῆς ὀνομαστικῆς του ἑορτῆς. Τὸ μοναστήρι του ἀπὸ τότε ὀνομάστηκε «Μονὴ τοῦ Πέτρου».

Ὁ Πέτρος τῆς Χρυσῆς Ὁρδῆς ἀναγνωρίστηκε ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας μας. Πότε ἔγινε αὐτὴ ἡ κατάταξή του στὸ ἀγιολόγιο δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστό. Ἡ ἱστορία τῆς Ρωσίας ἀναφέρει ὅμως πὼς στὰ 1563, ὁ τσάρος Ἰωάννης ὁ Δ', σὲ μιὰ δύσκολη στιγμή τῆς ζωῆς του, ἐπικαλέσθηκε τὴν βοήθεια τῶν ἁγίων καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Ἁγίου Πιότρ Ὁρντίνσκυ, τοῦ ὀσίου Πέτρου τῆς Χρυσῆς τῶν Μογγόλων Ὁρδῆς.

«Διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ Ἁγίου Σου Πέτρου,
φύλαττε Κύριε τὴν ἐν Μογγολία ἀκόμη
ὑπάρχουσαν Ἐκκλησίαν Σου. Ἀμήν».

Σεβαστοὶ πατέρες,
Ἄξιότιμοι Κύριοι,

Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ Σᾶς στείλω τὴν δική μου ἀποψη γιὰ τὴν νέα ἐμφάνιση τοῦ περιοδικοῦ μας «Ἐφημέριος». Πιστεύω ὅτι εἶναι μία θετικὴ ἀλλαγὴ, μὲ βᾶρος στὸ κείμενο, στὴν ἔρευνα, στὴν συζήτηση προβλημάτων καὶ καταστάσεων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐγγραφα στὸ περιοδικό, ἢ καλύτερα, ἔστελνα τὶς ἀπορίες μου, ἀλλὰ δὲν ἔλαβα ποτὲ ἀπάντηση, ἴσως ἐπειδὴ ὑπάρχουν πολλὰ τέτοια γράμματα καὶ ζητήματα, ἢ ἴσως τὸ βᾶρος τὸ θεολογικὸ ἔπεφτε ἀλλιῶς. Πῆρα τὴν ἀπόφαση νὰ σᾶς ἐνοχλῶ ἀπὸ δῶ καὶ πέρα μὲ τὶς ἀπορίες καὶ μὲ τοὺς προβληματισμούς μου. Εἶμαι χρόνια ἐφημέριος σὲ μία ἐνορία στὴν ἄκρη τῆς Χαλκιδικῆς καὶ γνωρίζω καλὰ τὰ προβλήματα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Θὰ ἐκθέσω στὴν συνέχεια τὶς δικές μου προτάσεις χωρὶς νὰ ἀπολυτοποιήσω τὸ βᾶρος (τὸ ἐκκλησιολογικό) τῶν προβλημάτων ποὺ ὑπάρχουν (ἢ ποὺ ἐντοπίζω ἐγώ).

Θὰ ἤθελα νὰ προσεγγίσουμε τὴν πνευματικὴ μας στάση ἀπέναντι τῆς ζωῆς τῆς ἐνορίας, τὴν στάση μας μπροστὰ στὸ λειτουργικὸ γεγονός. Ὑπάρχουν ἱερεῖς οἱ ὁποῖοι κάνουν ἐξαιρετικὸ ἔργο, ὅμως βλέπω καὶ ἱερεῖς οἱ ὁποῖοι βαριοῦνται

στὸ ναὸ μέσα. Μοῦ λένε γιατί νὰ κάνουμε ἀγρυπνία ἀφοῦ δὲν ἔρχεται κόσμος πολὺς. Γιατί νὰ κάνουμε τακτικὰ ὁμιλίες ἐπειδὴ δὲν ἀλλάζουμε ἐμεῖς τὶς πεποιθήσεις τῶν χριστιανῶν. Μόλις φεύγουμε ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη (καὶ ὅλοι στὴν εὐρύτερη περιοχὴ εἴμαστε δεμένοι μὲ τὴν Θεσσαλονίκη) στὰ χωριὰ τῆς Χαλκιδικῆς δὲν θέλουν οἱ ἱερεῖς νὰ τελοῦν ἀγρυπνίες. Πῶς νὰ συνειδητοποιήσει ὁ ἱερεὺς τὸ λειτούργημά του, πῶς νὰ παλεύει μὲ τὸν ἑαυτόν του μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς πειρασμούς; Βλέπουμε ἐπίσης ὅτι παρόλο ποὺ κοινωνοῦμε συχνὰ ἐμεῖς, σὲ κάθε θεία Εὐχαριστία, καὶ ὅμως δὲν εἴμαστε καλύτεροι, πιὸ ἄξιοι.

Ἐνα ἄλλο μεγάλο κεφάλαιο τῆς ζωῆς μας εἶναι νομίζω νὰ φέρουμε τὸν κόσμο πιὸ κοντὰ στὴν ἐξομολόγηση. Κάτι ξέρεῖ ὁ κόσμος, ἀλλὰ ὑπάρχει μία κρυφὴ ἀντίρρηση ἢ φόβος, ἢ δισταγμὸς τῶν χριστιανῶν σὲ σχέση μὲ τὸ μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως. Μήπως κάπου, κάπως, κάνουμε λάθος πρῶτα ἐμεῖς, οἱ ἱερεῖς;

Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη πολλὲς φορὲς στὴν διάρκεια τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς νὰ ἐξηγήσω στοὺς χριστιανούς τὶς προσευχὲς ποὺ διαβάζουμε καθημερινά. Δὲν νομίζω ὅτι ξέρουν ἀκριβῶς τί διαβάζουν καὶ ἐπομένως δὲν ξέρουν τί νὰ ζητήσουν ἀπὸ

τὸν Θεό. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ βοηθήσει τὸ περιοδικὸ πρῶτα τοὺς ἱερεῖς μὲ κείμενα, μὲ βοηθήματα (ἢ ἀφθονία βιβλίων ποὺ κυκλοφοροῦν ἔγινε πιά κουραστική, ἀλλὰ χρειάζεται νομίζω κάποιος ὀδηγός), τὰ ὁποῖα νὰ ἐρμηνεύουν ὀρθῶς καὶ ἀπλῶς τὶς εὐχὲς αὐτές.

Βλέπουμε ὅτι ὅλοι χρησιμοποιοῦν τὴν λέξη «κατάνυξη» εἰδικὰ τὰ ΜΜΕ, τὰ ὁποῖα μπερδεύουν ἀρκετὰ τὸν χριστιανό. Ἐμεῖς οἱ ἱερεῖς θέλουμε νὰ βιώνουν οἱ χριστιανοὶ μας τὶς ἀκολουθίες μὲ κατάνυξη, ἀλλὰ φοβᾶμαι πὼς πέφτουμε σὲ ἄκρα, εἴτε δὲν χρησιμοποιοῦμε καθόλου ἠλεκτρικὸ ρεῦμα, εἴτε κάνουμε κατάχρηση τῶν πολυελαίων καὶ φωτισμῶν τελευταίας τεχνολογίας (νὰ μὴ πῶ καὶ τεχνοτροπίας).

Δὲν θέλω νὰ Σᾶς κουράσω, αὐτὲς εἶναι ἐν συντομίᾳ οἱ ἀνησυχίες μου. Σᾶς εὐχομαι καλὴ δύναμη.

π. Κωνσταντῖνος Πετράκης
Ν. Ραιδεστός, Θεσσαλονίκη
Ταχ. Θυρ. 1032
57001- Θέρμη Θεσ/νίκης

Ἄξιότιμο κύριο Ἀλέξανδρο Ἰ. Κατσιάρα,
Διευθυντὴ Σύνταξης περιοδικοῦ «Ἐφημέριος»
Ἰω. Γενναδίου 14
11521 - Ἀθῆναι

Ἄξιότιμη κύριε Διευθυντά,

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀνάληψης τῶν καθηκόντων σας στὴ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος», τοῦ ὁποῖου ἡ

βιβλιοθήκη τοῦ Φ.Σ. Παρνασσὸς εἶναι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν συνδρομητῆς, σᾶς ἐκφράζουμε θερμὰ συγχαρητήρια.

Εὐχόμεαστε, ἡ νέα δομὴ τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὰ πλούσια περιεχόμενά του, τὰ ὁποῖα ἀνταποκρίνονται μὲ ἐπιτυχία στὶς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν μας, νὰ εὑρουν τὴν ἀναμενόμενη ἀνταπόκριση στὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ του, νὰ τὸ διευρύνουν καὶ νὰ συμβάλουν στὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδας μας.

Καλὴ δύναμη καὶ κάθε ἐπιτυχία στὸ ἔργο σας.

Μὲ ἐκτίμηση

Διονύσιος Χ. Καλαμάκης

Ἐπίκ. Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

Ἀθηνῶν

Γενικὸς Γραμματεὺς Φ.Σ. Παρνασσὸς

Ἄξιότιμη κ. Κατσιάρα,
Χριστὸς Ἀνέστη,

Παρακαλῶ νὰ δεχθεῖτε τὶς εἰλικρινεῖς εὐχές μου. Ὁ «Ἐφημέριος» στὴ νέα μορφή του νὰ εἶναι καλοτάξιδος. Θὰ ἤθελα νὰ σᾶς παρακαλέσω ἀπὸ τὴν ὀπτική του ἡμερησίου νὰ μὴν ἀποκλειστεῖ ἡ ἀναφορὰ σὲ σύγχρονες αἱρέσεις καὶ παραθρησκευτικὲς κινήσεις. Εἶναι ἓνα ὑπαρκτὸ καὶ καυτὸ πρόβλημα. Σὲ αὐτὸν τὸν τομέα ὑπάρχει ἔλλειμμα ὑπεύθυνης πληροφόρησης, ἰδίως στὴν ἐπαρχία.

Καλὴ συνέχεια καὶ δύναμη παρὰ Κυρίου στὸ ἔργο σας.

Ἀνδρέας Κελαϊδίνης
Θεολόγος (Μ.Θ)

Μνήμη Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου

Μὲ αἰσθήματα κατάνυξης ἑορτάστηκε καὶ φέτος, τὴν Τρίτη 26 καὶ τὴν Τετάρτη 27 Μαΐου στὸ Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, στὸ ἱερὸ Προσκύνημά του, ἡ μνήμη τοῦ Ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Ρώσου τοῦ νέου Ὁμολογητοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ἄφθαρτο ἱερὸ σκῆνωμα, ὡς δῶρο πολυτίμο φυλάσσεται ἐκεῖ. Χιλιάδες πιστοὶ προσῆλθαν γιὰ νὰ τιμήσουν τὴ μνήμη του καὶ νὰ ἀποθέσουν στὸ Ἱερό του Λεῖψανο τὰ φορτία τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Πλήθη μάλιστα πιστῶν, ἰδιαίτερος νέων, διάβηκαν καὶ φέτος ἀπόσταση μεγαλύτερη τῶν 50 χιλιομέτρων, ἀπὸ τὴ Χαλκίδα ὡς τὸ Νέο Προκόπιο, πεζοπορώντας, ἐκπληρώνοντας μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ «τάμα» τους καὶ δείχνοντας τὴ μεγάλη πίστη τους στὸν Τριαδικὸ Θεὸ καὶ τὸν «φίλο» Του Ὁσίου Ἰωάννη. Ἐφέτος συμμετείχαν στὶς ἐκδηλώσεις οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Παῦλος, Κορίνθου κ. Διονύσιος, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Γεώργιος καὶ Παροναξίας κ. Καλλίνικος. Τὴν παραμονή, Τρίτη 26 Μαΐου, τελέσθηκε ὁ Πανηγυρικὸς Ἑσπερινός, στὸν ὁποῖο χοροστάτησε καὶ κήρυξε τὸ θεῖο λόγο ὁ Σεβ. Παροναξίας κ. Καλλίνικος. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νύκτας τελέσθηκε Ὁλονύκτια Ἀγρυπνία, ἡ ὁποία κορυφώθηκε μὲ τὴν πρώτη Θ. Λειτουργία, ἡ ὁποία τελείωσε περὶ τὶς 4.30 τὸ πρωὶ τῆς Τετάρτης. Τὴν κυριώδη ἡμέρα τῆς ἑορτῆς, Τετάρτη τῆς Ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα 27 Μαΐου, χοροστάτησε στὸν Ὅρθρο καὶ προεξῆρχε στὴ Θ. Λειτουργία ὁ Σεβ. Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Κοινωνικοῦ κήρυξε καὶ τὸν θεῖο λόγο. Μετὰ τὴ Θεία Λειτουργία ξεκίνησε ἡ μεγαλειώδης Ἱερὰ Λιτανεία τοῦ Ἱεροῦ Σκηνώματος τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου στοὺς δρόμους τοῦ Προκοπίου, οἱ ὁποῖες εἶχαν στρωθεῖ μὲ ροδοπέταλα. Στὴν Ἱερὰ Λιτανεία συμμετείχαν πολλοὶ Ἱερεῖς, Τοπικοὶ Ἄρχοντες καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι, ἀλλὰ κυρίως πλῆθος εὐσεβῶν χριστιανῶν. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Λιτανείας, κήρυξε τὸ Θεῖο Λόγο ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Γεώργιος. Στὶς ἐκδηλώσεις τῆς κυριωνύμου ἡμέρας παρέστη καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Κριμαίας τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος βρισκόταν στὴν Εὐβοία γιὰ τὴν συνέλευση τῆς Διακοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ὁποία ἔλαβε χώρα στὰ Λουτρά τῆς Αἰδηψοῦ.

Στήν καρδιά τῆς Ἀφρικῆς

Στό Μαλάουι, ἐπαρχία τῆς Ἰ.Μ. Κεντρώας Ἀφρικῆς τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ἡ Ὁρθοδοξία, μέ τήν ἀφοσίωση καί τήν ἀφιέρωση φωτισμένων κληρικῶν, ὀλοένα καί περισσότερο γίνεται γνωστή φέροντας τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου σέ περιοχές πού δὲν εἶχε πατήσει πόδι ξένου. Ὅπως μαθαίνουμε, στό Μπλαντὺρ τοῦ Μαλάουι ὁ π. Ἐρμόλαος μέ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς Θ. Λειτουργίες γιὰ τοὺς ἰθαγενεῖς, συνεχίζει ἀδιάκοπα τὴν κατήχηση καί τὶς ὁμαδικές βαπτίσεις, ὡσὰκις ὀλοκληρώνονται τὰ κατηχητικά μαθήματα. Ἡ ἐνορία τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου διαθέτει ὀρθόδοξο τυπογραφεῖο καί μεταφραστικὸ κέντρο, ὅπου γίνεται ἐργώδης προσπάθεια, καθὼς εἶναι ἀπαραίτητα τὰ κείμενα στήν τοπικὴ διάλεκτο. Ταυτόχρονα δημιουργοῦνται νέοι ὀρθόδοξοι πυρῆνες καί προγραμματίζεται ἡ ἀνέγερση δύο νέων ναῶν στὶς περιοχές Μουλάνζι καί Ναμουέρα. Στὸν φιλανθρωπικὸ τομέα συνεχίζονται τὰ ἐβδομαδιαῖα συσσίτια σὲ 400 πρόσωπα, παροχὴ μεσημεριανοῦ γεύματος στὰ 100 ὀρφανὰ καί στὰ παιδιὰ δύο ὑπαιθρίων νηπιαγωγείων τῆς ἐνορίας. Τρόφιμα προσφέρονται καί στοὺς τροφίμους τῶν φυλακῶν τῆς περιοχῆς.

«Ἡ δύναμη τοῦ καλοῦ»

Μὲ συγκίνηση καί ἐλπίδα πληροφορηθήκαμε τὴ σοβαρὴ περιπέτεια τῆς υγείας ἐφημερίου μεγάλης μητρόπολης τῆς Β. Ἑλλάδος, πού, δόξα τῷ Θεῷ, εἶχε τελικὰ καλὴ ἔκβαση. Αὐτὸ πού κυρίως ἦταν ἐλπιδοφόρο ἔχει νὰ κάνει μέ τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις, πού γενικόλογα στήν ἐποχὴ μας χαρακτηρίζονται ἀπάνθρωπες, ἐπειδὴ τὰ Μέσα Ἐνημέρωσης προβάλλουν κατὰ κανόνα τὶς ἐξαιρέσεις μεγαλοποιώντας τὶς. Καί ὅμως, ὅσοι θέλουν νὰ ρίξουν γύρω τους μιὰ ματιά, χωρὶς παρωπίδες, θὰ δοῦν ὅτι ἡ ἀγάπη ποτὲ δὲν ἔλειψε ἀπὸ τὸν κόσμον καί ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ποιμαίνοντας καί ποιμαινόμενοι, ἀποτελεῖ τὸ φύραμα πού πολλαπλασιάζει τὴ ζύμη. Ἡ περιπέτεια τοῦ ἱερέως καί τῆς οἰκογενείας του μᾶς ἔφερε στό νοῦ πολλοὺς «καλοὺς Σαμαρεῖτες», οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπὸ πεποίθηση προσπαθοῦσαν νὰ μείνουν ἄγνωστοι. Ἀσφαλῶς ὅσοι εἶχαν τὴν εὐλογία νὰ τύχουν τῆς συμπαράστασης κληρικῶν κάθε βαθμίδας τοὺς μνημονεύουν ἐσαεὶ, ὅσο κι ἂν αὐτὰ γράφονται κυρίως στήν «ἀτομική» σελίδα τοῦ καθενὸς ἀπὸ Ἐκεῖνον πού ἐτάζει νεφρούς καί καρδίας.

*Ἡ θεολογία τῆς καρδιάς,
Ἅγιος Φιλάρετος Μόσχας,
Κηρύγματα καὶ Ὁμιλίες*

Εἰσαγωγή-Ἐπιμέλεια:
π. Κ. Ἰ. Νευροκοπλῆς.
Μετάφραση:
Ἄλ. Κοσματόπουλος
- Σ. Γουνελάς

ἐκδ. Ἰνδικτος.

Ἀθήναι 2008

ρουσιάζεται ωραιότατη μετάφραση δεκαπέντε κειμένων ἀπὸ ἔγκριτους μεταφραστές μεῖς ἰδιαίτερα κατατοπιστικὴ εἰσαγωγή καὶ διαφωτιστικὴ βιογράφηση τοῦ συγγραφέα ἀπὸ τὸν ἐπιμελητὴ τῆς ἔκδοσης καὶ ἐκλεκτὸ θεολόγο π. Κων. Νευροκοπλῆ. Στὰ κείμενα αὐτά, ποὺ συνδέονται κατὰ τὸ πλεῖστον μεῖς μεγάλες γιορτές τῆς Ἐκκλησίας μας, προσεγγίζονται σπουδαῖα θέματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν πιστῶν, ὅπως εἶναι «τὰ αἷτια καὶ οἱ ὠφέλειες τῆς θλίψεως», «ἡ ἀποτελεσματικότητα τῆς προσευχῆς», καὶ δίνονται ἀπαντήσεις μεῖς πρωτότυπες παρατηρήσεις. Τὸ ἐξαιρετὸ ὕφος χαρακτηρίζει ὁλόκληρο τὸ βιβλίον. Ὁ ἀναγνώστης αἰσθάνεται πραγματικὰ μιὰ θεολογία τῆς καρδιάς, ποὺ μεταδίδει χάρι, οἰκοδομεῖ, πείθει καὶ πληροφορεῖ μεῖς τὸν δικὸν τῆς τρόπο. Ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Φιλάρετου δὲν κινεῖται στὴν ἐπιφάνεια τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἀλλὰ προχωρεῖ σὲ βάθος τῆς, ἀσκώντας ἔντονη κριτικὴ στὸν συμβατικὸν Χριστιανισμό. Δὲν φροντίζει γιὰ τὴν ἐξωτερικὴν τακτοποίηση τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν, ἀλλὰ ὑπογραμμίζει τὴν ἀνάγκη τῆς σωστῆς τοποθετήσεώς τους ἀπέναντι στὸν Χριστό. Μιὰ ωραιοποιημένη χριστιανικὴ ζωὴ, ποὺ προσπαθεῖ νὰ συνδυάσει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μεῖς τὴν ἀγάπη τοῦ κόσμου, μπορεῖ νὰ συντριβεῖ, προκειμένου νὰ ξυπνήσει ὁ χριστιανὸς ἀπὸ τὸν λήθαργό του καὶ νὰ ἀντιληφθεῖ, πόσο ἀπέχει ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ νομίζει ὅτι κατέχει. Ὁ Χριστιανισμὸς τοῦ πλήθους, ὁ ἐκκοσμηκευμένος χριστιανισμὸς, δὲν εἶναι ὁδηγὸς γιὰ νὰ ἀκολουθηθεῖ ἀλλὰ «ἐχθρὸς ποὺ νικᾶται ἀπὸ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ». Ὁ ἀναγνώστης τοῦ βιβλίου αὐτοῦ δύσκολα μπορεῖ νὰ τὸ ἀφήσει ἀπὸ τὰ χέρια του πρὶν φτάσει στὸ τέλος του. Τὸ βιβλίον προσφέρεται ὡς ἄριστο βοήθημα καὶ ταμεῖο ἐμπνεύσεως γιὰ κάθε κήρυκα τοῦ θείου λόγου.

Γεώργιος Ἰ. Μαντζαρίδης

Ἁγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς,
Ὁ Πρόλογος τῆς Ὁχορίδας
Βίοι Ἁγίων, Ὕμνοι,
Στοχασμοὶ καὶ Ὁμιλίες
γιὰ κάθε ἡμέρα τοῦ χρόνου
- Ἰανουάριος

Μετάφραση, Ἐπιμέλεια
κειμένου: Χαρὰ Λιαναντωνάκη.
Σχέδια: Χριστίνα Δουληγγέρη
- Παπαθέου.

Ἐκδόσεις Ἄθως

δαῖο ἐπιστήμονα, ἐρευνητή, συγγραφέα, κληρικό μὰ καὶ ποιητὴ τοῦ 20οῦ αἰώνα. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος, πού εἶχε κάνει λαμπρὲς σπουδὲς στὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερικὴ καὶ εἶχε κατακτήσει σημαντικοὺς πανεπιστημιακοὺς τίτλους, μετὰ τὸ Νταχάου κατέφυγε στὶς Η.Π.Α., ὅπου δίδαξε σὲ διάφορες ὀρθόδοξες πανεπιστημιακὲς σχολὲς καὶ σεμινάρια. Πέθανε τὸ 1956 στὴν Ἀμερικὴ καὶ τὰ λείψανά του μεταφέρθηκαν στὴ Σερβία τὸ 1991. Τὸ Μάιο τοῦ 2003 ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Σερβίας τὸν κατέταξε στὸ Ἁγιολόγιό της. Ἡ μνήμη του τιμᾶται στὶς 18 Μαρτίου (κοίμηση) καὶ 3 Μαΐου (μετακομιδὴ τῶν ὀστέων). Τὸ βιβλίο, πού ἐκδόθηκε πολὺ πρόσφατα ἀπὸ τὶς Ἐκδόσεις «Ἄθως» τοῦ κ. Ἀθ. Σταμούλη, εἶναι, ὅπως σημειώνει στὴν εἰσαγωγὴ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας τὸ 1928, μία εἰσαγωγὴ στὴν παράδοση τῆς χριστιανικῆς γνώσης. Ὁ ὅρος «Πρόλογος» χρησιμοποιεῖται στὴ σερβικὴ γλῶσσα ἀντὶ τοῦ δικοῦ μας «Συναξάρι». Ὅπως εἶναι γραμμένο, ἔχει τὴ μορφή ἡμερολογίου, ὅπου στὴν ἀρχὴ κάθε ἡμέρας γίνεται μνεῖα τῆς ἑορτῆς (Περιτομὴ τοῦ Κυρίου, Θεοφάνεια κ.λπ.) ἢ παρατίθεται τὸ συναξάρι ἑνὸς ἢ καὶ περισσοτέρων ἁγίων. Ἀκολουθεῖ ἕνας ὕμνος πού ἔχει γραφεῖ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Νικόλαο καὶ κατόπιν ὑπὸ τὸν ὑπότιτλο «Διάκρισις» παρατίθεται ἕνα σχόλιο πού δίνει κατευθύνσεις καὶ συμβουλὲς γιὰ τὴν καθημερινότητα, τόσο ἐπίκαιρες μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια πού γράφηκαν! Στὴ συνέχεια «κατατίθενται» προτάσεις γιὰ «Περὶ συλλογῆς». Στὶς 4 Ἰανουαρίου π.χ. σημειώνεται: «Ἄς ἀναλογιστοῦμε τὸν πλοῦτο τῆς δυνάμεως, τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ: πῶς ἐκδηλώνεται στὴν κτίση ὁ πλοῦτος αὐτῆς τῆς δυνάμεως, τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγάπης; Πῶς ἀποκαλύπτεται στὸν κόσμον, μέσα ἀπὸ τὸν κύριο Ἰησοῦ Χριστό, ὁ πλοῦτος αὐτῆς τῆς δυνάμεως, τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγάπης;». Ἡ ἡμέρα συμπληρώνεται μὲ ὀμιλία πού ἀρύεται τὸ θέμα τῆς ἀπὸ φράσεις τῶν Εὐαγγελίων καὶ πού διδάσκει καὶ κατηχεῖ τοὺς πιστοὺς. Μὲ λίγα, σοφὰ λόγια ἀναφέρεται στὶς ἀρετὲς τοῦ χριστιανοῦ, στὶς παγίδες καὶ στὴν ἀντιμετώπιση κάθε εἴδους προβλήματος, στὴ μεγαλοσύνη καὶ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Τὸ βιβλίο συμπληρώνεται ἀπὸ λευκὲς σελίδες, «Τὸ Ἀπάνθισμα», ὅπου ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ καταχωρίσει τὶς σημειώσεις, τὶς σκέψεις,

τοὺς προβληματισμούς του. Τὸ πνευματικὸ αὐτὸ ἡμερολόγιο, τόσο ἐπιμελημένο καὶ εὐχάριστο στὴν ἐμφάνιση, θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὸ χαρακτηρίσει ὡς ἓνα συνοπτικὸ ἐγκόλπιο κατήχησης καὶ ποιμαντικῆς, γραμμμένο μὲ τρόπο ἤσυχο, χωρὶς μεγαλοστομίες καὶ κορῶνες –πῶς ἀλλιῶς θὰ μπορούσε, ἄλλωστε, νὰ μιλήσει ἓνας ἅγιος– πὺ ἀποπνέει ποίηση καὶ λυρισμὸ καὶ εἶναι προσιτὸ καὶ στὸν πλέον ἀπλοϊκὸ ἀναγνώστη, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι δὲν προσφέρει ἐκπληκτικὲς ἐμπειρίες στὸν καθένα. Καταγράφοντας τυχαῖα ἀπὸ τὸν «ὕμνο» τῆς 16^{ης} Ἰανουαρίου διαβάζουμε: «Μὴ φοβηθεῖτε φρικτὲς πληγές/ γιὰτὶ περνοῦν. Μήτε τὸ θάνατο νὰ φοβηθεῖτε-/ ὁ θάνατος δὲ μπορεῖ νὰ ἐξαφανίσει, οὔτε νὰ κρύψει/ ἐκείνους πὺ εἶναι στὸ Χριστὸ πιστοί».

Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

